

2015

Csorvás város települési értéktára

Agrár-, és élelmiszergazdaság

A csorvási gazdaság alapja a talaj és éghajlati adottságokra alapozott kiváló minőségű termőföld. Csorvás területe a Békés-Csanádi löszháthoz tartozik, amely az Ős-Maros hordalékkúpján alakult ki. Felszínét egységes földtani felépítés jellemzi. A lösz alatt a legtöbb helyen folyóvízi homok fekszik. A felszín löszös üledéke alatt fekvő homokréteg ásványi összetétele marosi lerakódást igazol. Ennek hatására keletkezett az a nagy kiterjedésű hordalékkúp, amelyen a Maros szerteágazó medrekben folyt. A homokrétegben több mint 6 ezer éves jó minőségű ivóvízkincs van. A termőterület nagy része jó vízgazdálkodású talaj. A talajminőség és a mélyben elhelyezkedő talajvíz a megyei átlagnál is valamivel jobb termelési alapot és adottságot eredményeznek. A szántók átlagos minősége kiváló, 37,7 Ak/ha. Az éghajlat szempontjából az agrártermelés feltételei általában jók, de a tenyészidőszak éghajlatát a szeszélyesség is jellemezi, ami fagyveszélyben, aszályosságban, esetenként túl sok csapadékban nyilvánul meg. Előnyös a tenyészidőszakban jelentkező hőtöbblet, a napsütéses órák magas száma (évi 2000). A magas hőösszeg kedvező a hő- és napfényigényes kultúrák termesztésére. A csapadék Csorváson is, mint az Alföldön általában, a mezőgazdasági termelés legnagyobb bizonytalansági tényezője.

A Csorvási Gazdák Mezőgazdasági Termelő és Értékesítő Szövetkezet története

1818 táján Békés megyében létrehozták a majorsági gazdálkodás elődjét az eleki, csorvási, doboz-gerlai gazdaságokban. Ebben az évben földfelosztásra került a sor. Gyula belső határában az uradalomhoz csatoltak 700 hold szomszédos legelőt, helyette pedig kisajátították a jobbágyföldeket. A kisajátított földek helyett Csorvás-pusztán kaptak másikat. Az 1818-1819-es földrendezés és az 1836-40. évi úrbéri törvények hatására növekedésnek indult a puszta lakosainak száma. A gazdaság két mozzgatórugója az állattenyésztés és a mezőgazdaság volt. A következő században nagy

szárazság sújtotta a falut. Sok család élt napszámból, idénymunkából, ezért ezek a száraz évek az ő életüket is megnehezítették.

Az I. világháború kitörése után Csorváson is visszaesett a gazdasági élet és megjelentek a rekvirálók. 1919 februárjában gróf Wenckheim Géza felajánlotta 800 kh-át a 4931-ből, egy másik birtokos pedig 150 kh-at adott át a 631 földigénylőnek részes művelésre. A földigénylők ezt nem vették át, mivel ők gyökeresebb földreformra számítottak. A Nagyatádi-féle földreform hosszas tárgyalások után született meg. 1936-ban az eredeti 811 juttatott földtulajdonos közül, csak 421-nek volt megfelelő földje. Csorváson a földreform nem érte el célját, mert a törpebirtokosok száma csökkent, a nagygazdák és középbirtokosok száma nem változott, de a birtokban lévő földterület növekedett. A II. világháború legjobban a mezőgazdaság tekintetében az állatállományt tette tönkre. A nagybirtokos családok a birtokaikat egymás között cserélték, eladták vagy tisztviselők vásárolták meg azokat. A birtokok rendezésével kialakultak a majorságok. A csorvási birtok legnagyobb része (90%) szántó volt, a maradék kert és legelő. A község lakóinak többsége a mezőgazdaságból élt. (Kasuba István: Fejezetek Csorvás történetéből, 2000)

1945 a mezőgazdaság és a község életében is nagy fordulatot jelentett. A háború végével megszűnt a nagybirtokrendszer. Megalakult a Földigénylő Bizottság. A földreformról szóló rendelet megjelenése után elkészült az igénylők névsora és az igénybe vett birtokok listája. Egy család csak annyi földet kaphatott amennyit meg is tudott művelni. A bizottság legelső feladatai közé tartozott a megmaradt gépek rendbe hozatala, a magok és a vetés biztosítása. 1948-ban megalakult a csorvási gépállomás 12 db erőgéppel. A fokozatos fejlődésnek köszönhetően 1954-re már 48 gépet használtak, főleg a termelészövetkezeti csoportok de a parasztság is. 1948-ban megalakult az első termelészövetkezeti csoport amit a kisgazdák hoztak létre Ady Tsz néven. 1949-ben újabb három szövetkezeti csoport alakult: az Új Élet 16 taggal, a Vörös Október 27 taggal, és a Szabadság 7 taggal. Növekvő állami támogatások segítségével az Új Élet eredményei 1955-től váltak látványossá. Az 1956-os forradalom hatására sokan kiléptek és kivették földjeiket a szövetkezetből. 1957-ben az újjá alakuló közgyűlés után Kossuth néven folytatták a gazdálkodást. A Szabadság Tsz 1958-ban csatlakozott a Vörös Októberhez. A földosztással 2664 kisbirtok keletkezett Csorváson. A gazdálkodást ekkor két csoport alkotta: a jó termelési eredményekkel és magas színvonalon gazdálkodó, kulákká minősített parasztok, valamint a nagy állami támogatásokból, de szervezetlenül gazdálkodó termelészövetkezetek.

Az 1960-as évek elejére befejeződött a szövetkezesítés, a földek kb. 90%-a négy szövetkezet birtokába került. A fejlesztési források hiánya miatt 1973-ban előtérbe került a szövetkezetek egyesítése. A két egyesített tsz a Hunyadi és a Rákóczi neveket kapta. Az egyesülések magukkal hozták a korszerűbb technikák bevezetését is. A tagság javuló jövedelemszintje megmutatkozott a község gyarapodásában is. 1976-ban megvalósult az egyesülés, a két szövetkezet Lenin Tsz néven tartotta az első közgyűlést és gyors fejlődésnek indult. Jelzi ezt az átalakított vetés szerkezet, a vetőmag előállító, szárító telep, az állattartó telepek korszerűsítése, a növekvő tagi jövedelmek és az eredményes gazdálkodás. A fő irány a gabona, cukorrépa és a vetőmagtermesztés volt. A Lenin Tsz Csorvás gazdaságának meghatározója volt mind a rendszerváltás előtt és után. Jelentősen közreműködött a község arculatának fejlesztésében, támogatásával aktív volt a sport, a kultúra és a közművelődés. Jelentős szerepet vállalt a háztáji termelés és értékesítés szervezésében.

Az 1990-ben bekövetkezett rendszerváltás, az átalakulás, a 27 fő kiválása és a termőterület kb. 4000 ha-ra zsugorodása megrendítette, de szerencsére nem lehetetlenítette el a nagyüzemi gazdálkodást. A szövetkezet a mai napig is eredményesen gazdálkodik, a változó körülmények ellenére is igyekszik meghatározó nagyüzem maradni. A csorvási termelőszövetkezet idén ünnepelte 65 éves fennállását. Az évek számlálását 1949-től kezdték, hiszen ez volt az az év mikor megalakult az első 3 termelőszövetkezeti csoport a községben.

HUNAPFEL Mezőgazdasági Kft.

A HUNAPFEL Mezőgazdasági Kft. 1994-ben alakult a németországi *TUPAG-Holding* AG csoport továbbá két magyar magánszemély közreműködésével, s a folyamatos fejlesztéseknek köszönhetően mára a dél-alföldi régió egyik legnagyobb gyümölcstermesztő üzemévé vált. A cég fő piacai az EU-országok illetve Oroszország, az értékesítési cél elsősorban frisspiaci, de a konzerviparnak is szállítanak. A társaság egy tömbben lévő 90 hektáros saját és 60 hektáros integrált területen gazdálkodik. Az integrált területekkel együtt kialakult optimális üzemmérettel a rendelkezésre álló kapacitásaikat és infrastruktúrájukat a leghatékonyabban tudják kihasználni, illetve nagyobb tételben tudnak egységes árut kínálni vásárlóik részére.

Jelenleg évente átlagosan 600 tonna étkezési és 400 tonna konzervipari meggyet, 900-1000 tonna almát, 300-400 tonna szilvát és 30-50 tonna cseresznyét takarítanak be. A HUNAPFEL Kft. az országban egyedülállóan egységes minőségben tud napi 2-3 kamion frisspiaci meggyet kínálni. A dolgozók intenzív művelésmóddal, korszerű koronaformákkal, hatékony tápanyag-gazdálkodással és környezetkímélő integrált növényvédelemmel törekszenek a folyamatos nagy hozamok és a kiváló áruminőség elérésére. A gyümölcsös teljes területe öntözhető. 2007-ben bevezetésre került a "GLOBALGAP" minőségbiztosítási rendszer.

A tárolásra és az áruvá készítésre rendelkezésükre áll egy 830 tonna kapacitású modern "Ultra Low Oxygen" technológiájú hűtőház. A hűtőcellák közül négy speciális gyorsművelővel is fel van szerelve, amivel lehetővé válik, hogy a gyümölcs a legrövidebb időn belül elérje a kívánt szállítási hőmérsékletet.

A településen nyaranta sokan választják jövedelempótló bevételi forrásnak a meggy-szedést a társaság gyümölcsösében.

Cirokseprű készítés

A régi használati tárgyak lassan eltűnnek és átveszik a helyüket a praktikusabb, de környezetünkre káros, le nem bomló műanyagok. Manapság egyre ritkábban veszünk a kezünkbe cirokseprűt, hiszen szinte minden háztartásban van porszívó vagy műanyag seprű, partvis. Ezért napjaink gazdaságában és e rohanó, materiális világban fontos, hogy megőrizzük a régi, hagyományos értékeket és elősegítsük azok fenntartását. Ezt Csorvás Város Önkormányzata is támogatja és kiveszi részét belőle a helyi cirokseprű készítéssel.

A századfordulóra végbement a nagybirtok agrárkapitalizációja, a középbirtokok pedig specializálódtak néhány munkaigényes növényre, mint például a cirok és a dohány. 1903-ban megkezdte működését a „Gróf Wenckheim Antal fiúörökösei gazdasági cirokseprő gyára Csorváson” nevet viselő manufaktúra. A termékek zömét Bécsben értékesítették.

Az, hogy Csorvás megőrzött egy kis részt a régi hagyományokból, mind eszmei értelemben, mind pénzügyi-gazdasági értelemben véve is eredményes, mivel a zöldség-, és növénytermesztésen kívül a ciroktermesztés és a lefésült alapanyagból készített cirokseprű is nagy szerepet játszanak az önfenntartó gazdálkodásban.

A cirok egy rendkívül sokféleképpen hasznosítható növény. A lefésült cirokmag egyebek mellett állati takarmányként is használható, de alternatív fűtési módként is remekül funkcionál. Sőt, régen a cirokmagot meghántolták és kását főztek belőle, mint a rizsből.

Csorváson az 1890-es évek végén kezdődött a közönséges cirok helyett az ipari feldolgozásra alkalmas olasz seprűcirok fajták köztermesztése. Az 1900-as évek elejétől a betakarított és lefésült cirokkalászból kötött kiváló minőségű és közkedvelt seprűk készítése is kezdetét vette. A seprűk döntő többségét Közép-Európa országában (pl.: Olaszország, Ausztria, Franciaország) értékesítették. Ezt a hagyományt elevenítette fel Csorvás Város Önkormányzata a közfoglalkoztatásban résztvevők közül 3-5 fővel működő kis műhellyel. Jelenleg a seprűkészítés az önkormányzatnál olyan réteget foglalkoztat, akik elhelyezkedés szempontjából hátrányos helyzetűek (tartósan álláskereső, romák).

Épített környezet

Hudák kézi szövőműhely épülete

Az épület 1863-ban Ybl Miklós tervei alapján készült. Elmondások szerint a Wenckheim család tulajdona volt. Wenckheim László a mai napig szívesen visszalátogat a házba Argentínából, hogy pihenjen és feltöltődjön. Az épületben sok híres ember megfordult már az évtizedek során. Többek között Munkácsy Mihály, aki itt festette a Búsuló betyár című képét. Munkájához a zenész alakokat a csorvási vendéglőben mintázta. Az 1800-as években Munkácsyn kívül sokan mások, mint például helytartók is jártak az épületben, hiszen a mai szövőműhely megállóhelyként is funkcionált. Az épület az államosítást követően gépállomás lett, majd az 1960-as években a téveszesítés alatt az Ady Endre Tsz nevet kapta. 1989-ben a termelészövetkezet bérbe adott 3 épületet a Hudák családnak. A ház az évek múltával nagyon rossz állapotba került. Szerencsére egy pályázat és a Csorvási Építőmester Bt. segítségével megmenekült és a tető teljesen ki lett cserélve. Az épületben 1989-től szövőműhely működött, ahol főleg szőnyegeket készítettek, majd 1992-től bővült a tevékenység vászonszövésre és magyar nemesi és polgári díszruhavarrásra, melyek méltó helyre találtak az épületben.

A kastélyok árnyékában

Csorváson a XX. században a szántóterületek jelentős része nagybirtokosok kezén volt. Az uradalmak majorjai a falutól 4-8 kilométer távolságra helyezkedtek el. Az 1940-es években még négy Wenckheim-kastély volt megtalálható: a Károly-majori Wenckheim-kastély, a Rudolf-majori Wenckheim-kastély, a kismajori Wenckheim-kastély és a nagymajori Wenckheim-kastély. Ma csupán a Rudolf-majori kastély és a kismajori Wenckheim-kastély található meg, a másik kettőt lebontották az alapig.

A Csorvás határában lévő és valaha létezett kastélyok Harruckern János György báró német származású magyar nagybirtokos nevére vezethetők vissza. III. Károly király az egész Békés megyét magában foglaló kamarai birtok 5/6 részét, benne Csorvás-pusztát Harruckern János Györgynek adományozta 1723-ban. A bárói címmel számtalan kincstárra visszaáramlott, gazdátlanává vált javak juttatása járt neki Békés vármegye, Csongrád vármegye és Zaránd vármegye területén: Gyula, Csaba, Szentes, Öcsöd, Szeghalom. Harruckern György bárót 1722-ben honosította a magyar országgyűlés. 1732-ben Harruckern adományt kért olyan Békés vármegyei pusztákra is, amelyek nem voltak felsorolva az 1723-as adománylevelben, ugyanakkor szomszédosak voltak eddigi birtokaival. Az uralkodó, III. Károly, ezeket a birtokokat is odaadományozta neki 1736-ban.

Harruckern báró lánya, Mária Cecília I. Gróf Wenckheim József Ágostonhoz ment feleségül 1730-ban, így a Wenckheim család később jelentős birtokokhoz jutott Békés vármegyében. A Wenckheim család eredetileg osztrák polgári származású de bárói és nemesi rangra is szert tettek. Wenck János grazi orvos fia, József Ágoston 1717-ben vette fel a Wenckheim nevet így ő lett I. Wenckheim József, aki kancellárként szerezte meg a nemességet. A Wenck: birtok székhelyet, a heim: odavalót jelent. I. Gróf Wenckheim József, a házaspár elsőszülött fia, katonai pályára lépett, s az altábornagyi rangig jutott majd később grófi rangra emelték. A második fiú, I. Ferenc cs. kir. altábornagy 1776-ban osztrák bárói rangot nyert, 1781-ben pedig magyar honosságot kapott. A Kígyós-pusztta egy részét birtokló Wenckheim (I.) Józsefet 1802-ben magyar grófi rangra emelte I. Ferenc király, tőle származik a család grófi ága, míg öccsétől, Wenckheim (I.) Ferenctől a bárói ága. I. József gróf 1803-ban bekövetkezett halála után fia (III.) József Békés mezővárost, Kígyós-pusztát, Székudvart és (Arad) Szentmártont kapta meg, másik fia (II.) Ferenc pedig Gyula mezővárost, Eleket, Dobozt, Gerlát, valamint Csákó- és Szentmiklóspusztát örökölte.

A Harruckern család az 1700-as évek végére kihalt, Csorvás-pusztát (ekkor még így nevezték) a Wenckheim család örökölte. Miután a csorvási majort a Wenckheimék 1820-ban kivásárolták a Harruckern örökségből, a birtok és a gazdaság fejlődésnek indult, ennek nyomán bővült a lakosság is. A pusztá ebben az időben szinte csak legelőként funkcionált. Csorvásra a lakosság nagymértékű betelepülése a XIX. század második harmadától vette kezdetét. Mind többen kaptak kedvet a letelepülésre, illetve az ideköltözésre. 1848-ban a családok száma már 40 volt, a lélekszámban 180 férfit, 1851-ben már 360 férfit számláltak.

Rudolf-majori kastély

Egy a még ma is megtalálható Wenckheim-kastélyok közül. A már nem létező nagy-majori kastélytól több kilométerre van. Csorvás-pusztá az 1700-as évek végéig Harruckern-birtok volt, akkor azonban a család kihalt. Így a területet a Wenckheim család örökölte meg.

1925-1928 között Gróf Wenckheim Rudolf vadászkastélynak építtette a 12 szobás Rudolf-majori kastélyt, majd gróf Wenckheim Matild lakta. A kétszintes manzárdtetős épület 1945-ig volt a grófnő lakhelye, azóta több funkciója volt. Az államosítás után tsz irodaház lett. A klasszicizáló homlokzati elemekkel díszített épület a 2010-es években végrehajtott felújítás és korszerűsítés által, a LEADER-program keretében harminc férőhelyes ifjúsági-turisztikai szálláshellyé lett kialakítva. Az egyemeletes épület falai feltűnően vastagok, szinte várfal jelleggel bírnak.

Az 1854 és 1860 között létesült majorban a kúria még biztosan nem volt meg. Az 1884-es III. katonai felmérés térképén már „Gf. Wenckheim Rudolf major” néven tüntették fel a gazdasági egységet, a jól kiépített major ekkor tucatnyi gazdasági épülettel rendelkezett. A major tulajdonosa Wenckheim Rudolf, Wenckheim Ferenc legfiatalabb fia volt. A földbirtokos a hadseregben vértesszázadosként szolgált és császári és királyi kamarási címet viselt.

A birtokon nem a gróf gazdálkodott, hanem bátyja, Károly fiatalabb fiának, Gézának adta bérbe a földterületet. Amikor a község és a földbirtokosok között 1857. április 8-án létrejött az úrbéri örök egyezség, a Wenckheim család részéről Rudolf gróf írta alá az okmányt. A földbirtokos támogatta az önálló községgé váló Csorvás intézményeit is.

Wenckheim Rudolf 1889-es utód nélküli halálakor Rudolf-major a már korábban is itt gazdálkodó unokaöccse, a gerlai ághoz tartozó Wenckheim Géza örökölte. Wenckheim Károly 1891-es halála után Géza gróf megörökölte Károly-major tulajdonjogát is, egy 1895-ös összeírás szerint Rudolf-major és Károly-major is az ő tulajdonát képezte. 1893-ban

Rudolf-majorban uradalmi iskolát létesítettek. 1911-ben Wenckheim Géza gerlai kastélyában lakott, csorvási birtokának területe 3088 katasztrális holdat tett ki.

A gróf 1924-ben bekövetkezett halála után gyermekei közül Rudolf-majort Wenckheim Matild, Károly-majort Wenckheim Károly örökölte. Egy 1932-es képeslapon az újonnan emelt kúria látható. Az építési munkálatokat orosházi kőművesek végezték, akik az alapozáshoz az orosházi téglagyár ledöntött kéményből hozták az anyagot. Az ácsmunkát gyulai mesterek végezték, a tetőgerendába bele van vésve a mester neve, Hacknak hívták. Később a család Csorváson maradt, ennek következtében Hack Jánost, mint németet, 1945-ben a Szovjetunióba deportálták „málenkij robotra”, ahonnan sajnos nem tért vissza. A visszaemlékezések szerint a kúria ablakainak külső szárnyait nyáron zsalugáterre cserélték le. 1925-ben Matild grófnőt már csorvási lakosként tüntette fel a gazdacímtár, ekkor 1219 katasztrális holddal rendelkezett itt. 1930-ban Rudolf-majorban 199 fő élt, ekkor Matild grófnő tulajdonát képezte a Csorvási Hengermalom is. 1937-ben a birtok intézőjeként Czédly János alkalmazta.

A II. világháború után a kúriát és a majort államosították, majd az egykori cselédek költöztek az épületbe. Az 1950-es években az egyik csorvási termelőszövetkezet kezelésébe került az épület, hosszú ideig itt volt a Kossuth Tsz központja. A rendszerváltás után a Csorvási Gazdák Szövetkezet tulajdonában maradt az épület, amit jelenleg ifjúsági turisztaszállónak hasznosítanak. A főbejárati eredeti kovácsoltvas kapu a két kőoszlopfővel még ma is megvan. A kastély 4 ha-os parkjában 18 lombos, 8 cserjefaj és 3 örökzöld fafajta őrződött meg.

Petőfi-pusztai kiskastély

A Rudolf-majori kastélyon kívül Wenckheim Rudolf gróf egy másik, 1884-ben szintén „Gf. Wenckheim Rudolf mjr.” néven említett gazdasági egységgel is rendelkezett Csorvápusztán, amelynek később Kismajor lett a neve. A Petőfi-pusztai megmaradt intézői lak (kiskastély) 1880-ban épült, a legkorábbi kúria Csorváson. A kiskastély mellett épült 1924-28 között a nagykastély, melyet 1977-ben felrobbantottak. Az intézői lak jelenleg lakatlan. Rudolf utód nélküli halála után a Kismajort egyik unokaöccse – Wenckheim Antal fia – Wenckheim Henrik kapta meg.

A kastélyt 15 hektáros park veszi körül értékes faállománnyal. Keményfás ligeterdő maradvány is található a területen, idős 150-200 éves kocsányos tölgyekkel, magyar kőrissel, mezei juharral és vénicszillel. Gazdag a cserjeszint, aljnövényzetében pedig az egykori ligeterdőre utal a zöldes sás, az ibolyafajok, az erdei gyömbérgyökér, valamint a farkasalma jelenléte. A terület 1993 óta védett és Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi értékeihez tartozik.

Károly-majori magtárépület

A Károly-majori magtár, bár írásos feljegyzés nincs róla, valószínűleg Ybl Miklós tervei alapján, 1880 elején épült, építtetője gróf Wenckheim Géza volt. Jelenleg használaton kívül van. A magtártól két kilométerre áll az egyetlen teljesen megmaradt Wenckheim-kastély, a Rudolf-majori kastély, amit gróf Wenckheim Matild építtetett 1925 és 1928 között.

Érdekessége, hogy a tetőszerkezetét az egyik legértékesebb fafajtából, vörös fenyőből készítették.

20 vagon
 épületet 1920
 tejháznak. Innen
 kisvasút és
 az uradalomból a
 épület között álló
 egykori
 major tulajdonosa
 Károly volt,
 egykori kastély
 jelenleg egy

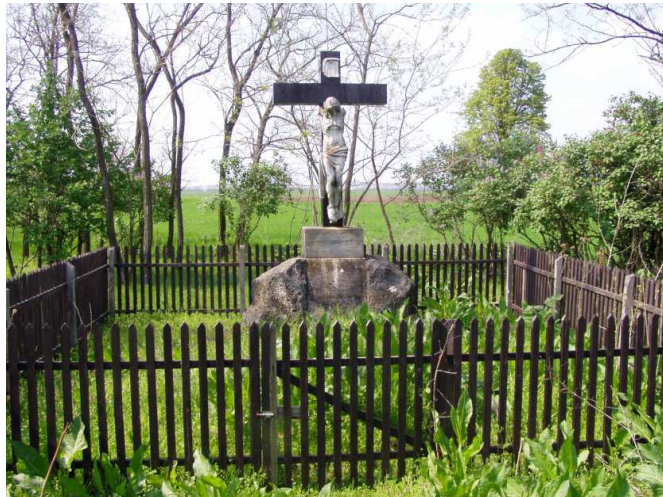

Befogadóképessége
 termény. A kisebb
 környékén építették,
 indult az egykori
 szállította a terményt
 községbe. A két
 vadgesztenyefa az
 kastélypark része. A
 gróf Wenckheim
 akinek a sírja itt, az
 parkjában található,
 kisebb akácerdő

veszi körül. A síremlék 1934-ben készült, Horváth Adorján alkotása, anyaga fekete márvány korpusz.

Gróf Wenckheim Károly síremléke

Az egykori kastélykertben áll az egyetlen Wenckheim síremlék, amelyet Horváth Adorján győri szobrászművész készített 1934-ben, az 1926-ban elhunyt gróf Wenckheim Károly emlékére. Ő készítette gróf Széchenyi Miklós nagyváradi püspök síremlékét is, amely Orosházán a katolikus templomban található. A két síremlék szinte teljesen egyforma és egyszerre készült. Károly gróf 1880-ban Károly-majorban létesített iskolát. Kastélyát a háború után lebontották.

Városháza épülete

A városháza épülete 1912-ben épült községháza céljára. A település arculatának építészeti meghatározója a helyi ízű romantikus stílusjegyekkel díszített homlokzatával, melyen íves és ovális felső kiképzésű ablakok, vakolatkeretek és vakolatbetétek találhatóak. A szárazkapus oldalbejárat és homlokzati nyílásrend összehangolt építészeti megjelenést biztosít. Az ovális tetejű ablak a város épületeinek egyik jellegzetessége, ma már az új építésű épületeken is megtalálható.

Arany János úti Általános Iskola épülete és az István király úti Óvoda épülete

1906-ban és 1907-ben adták át az épületeket. Ugyanúgy, mint a Városháza épülete, helyi ízü romantikus stílusjegyekkel díszített homlokzattal készültek. Homlokzati tagolása, ablakkeretezése téglaszalagokkal, keretekkel van megoldva. Az ovális ablakkiképzés miatt kapták a helyi védeltséget.

Csorvás templomai és egyházi élete

Csorvás a törökök kiverését követően, valószínűleg lakatlan puszta volt. Biztos, hogy néhány család a háborút átvészelte és a lakottabb településekre költözött. A török kiverése után, báró Harruckern János György birtokába került az immár puszta Csorvás 1723-ban. A későbbiek folyamán a puszta fele Gyula város birtokába került, ezen a részen jobbágytelkek alakultak. Miután kialakult az első majorság, megjelentek az első folyamatosan itt lakók, elsősorban a tisztikar és a cselédség. Megvalósult a puszta egyházi felügyelete is. Ebben az időszakban a váradi püspökség gyulai esperességéhez tartozott Csorvás-puszta. A hívek a gyulai plébános felügyelete alá tartoztak. 1822 decemberében Bicskos János csabai plébános alesperes javaslatára, Vurum József püspök Orosházához, mint legközelebbihez csatolta Csorvást. Miután a csorvási majort a Wenckheimék 1820-ban kivásárolták a Harruckern örökségből, a birtok és a gazdaság fejlődésnek indult, ennek nyomán bővült a lakosság is. A lakosság összetételéről a Csorvás-pusztán lakók 1841. évi hivatalos összeírásából tudunk melyet Gyula városa készített. Ezek szerint 120 katolikus, 67 református, 39 görögkeleti és 31 evangélikus élt Csorváson. Csorvás 1857-ben lett jogilag önálló település. Ekkor a lakosság 681 fő volt, az 1880-as évre már 3152 fő. Igen vegyes vallású és nemzetiségű lakossága lett a településnek. A jobbágyfelszabadítás után jelentős számú szlovák katolikus népesség települt be. Ami az evangélikusokat illeti, 1859-ben már 57 evangélikus lakott a községben és az elkövetkezendő években számuk gyorsan nőtt. 1861-ben már 534-en voltak. Az egyház lelkeszt választott, imaházat, iskolát és lelkészlakot építettek egy fedél alatt. A leányegyház tagjainak száma 1889-ben már 1114-re növekedett. 1880-ban az evangélikus szlovákság Csorváson már többségbe került, ezért hivatalosan kérte az anyanyelvi istentiszteleteket. Az egyház helyi vezetése azonban nagy többségében orosházi eredetű magyar volt, aki mereven elzárkózott ennek a gondolatától. 1901-ben Sárkány Sámuel evangélikus püspök felszentelte a templomot, ezzel a hívek szolgálatára lett.

Római katolikus templom

A templomhoz, mely 1900-ban épült, egy világhírű művész, Bartók Béla köthető. Csorvás az egyik legjelentősebb Bartók-emlékhely, hisz szülei a csorvási katolikus templomban kötöttek. Valamint a csorvási katolikus családjának a Voitoknak négy Mórné Bartók nagyanyja is. 1905-ös első hosszabb dalt és egy néballadát 110. évfordulójára 1995-ben amelyet a köztársasági elnök fel. Csorváson számos dolog kultusz csúcspontja 1981, 110. évfordulója volt, amikor nagyszabású rendezvénysorozat keretében a csorvási könyvtár Bartók nevét vette fel. Egy jelentős esemény, ami már majdnem 20 éve minden évben megrendezésre kerül Juhász Kálmán népzeneész – oktató és egyesülete által a csorvási népzenei fesztivál, mellyel a város Bartók Béla születésére (1881. március 25.) emlékezik. A csorvásiak örömmel és tudatosan tartják fenn Bartók emlékét, ezért a katolikus templom hosszú távú megőrzése, fenntartása és az épület állapotának időszakos felülvizsgálata kiemelt fontosságú.

házasságot 1880. április 5-én. temetőben Bartók Béla anyai tagja nyugszik, közöttük Voit A zeneszerző és zongoraművész gyűjtőútja során Csorváson két jegyzett le. Bartók születésének elkészült a család síremléke, felesége Göncz Árpádné avatott jelzi a Bartók kultuszt. A Bartók születésének századik

Azonban a római katolikus templom nem csak Bartók emlékének fenntartása miatt érdemes a megőrzésre és védelemre. Csorvás több mint 150 éves történetében a római katolikus egyház rendkívül meghatározó volt az élet minden területén. Ekkor a település határának nagy része főnemesi birtok volt, a katolikus vallású Wenckheimék és Wodianerek jelentős adományokkal segítették az egyházat. Például a Wenckheimék segítségével kaphatott a katolikus egyház külön temetőt. Az iskolai oktatás megszervezése az egyházak keretei között indult meg. A hívők száma emelkedett és a szertartások céljára használt épület már nem volt alkalmas a hívők befogadására. 1862-ben kezdődött meg az iskolaépítés, majd röviddel ezután a templomépítés, ami 1864-ben pénzhiány miatt megállt. Végül újabb adományok segítségével 1867-ben kész lett. A lakosok száma gyorsan nőtt, így a templom hamar kicsinek bizonyult. 1880-ban gyűjtést indítottak egy nagyobb templom építéséhez. Közben az iskola működött, a tanulók száma 1879-ben 41 volt, 1893-ban már 160. Az iskola épülete is kicsinek bizonyult, így újabb gyűjtés indult, a Wenckheim család személyes

megajánlásaival együtt. 1900-ra megépült a templom, 1912-ben befejezést nyert az egyházközség iskola építése is. Hat tantermében 264 fiú és 292 leány tanult már az 1912/1913. tanévben. A csorvási katolikus oktatás 85 éve alatt 83 tanító oktatott közel tízezer gyereket, akik ezekben az iskolákban tanultak meg írni, olvasni és számolni. Ezek a tanítók az iskolán kívül helyt álltak a népművelésben, támogatták a sportot, az egészség védelmét és a színháztudományát is. Abban az időszakban egységben volt a tanítás és a nevelés, bizonyítja ezt számtalan egykori tanítvány akik példaértékűen megállták a helyüket az életben.

1913. évi iskolások

A csorvási római katolikus templom

A csorvási evangélikus templom

Református templom

A templom Csorvás egyik legrégebbi középülete mellett, a református parókia mellett helyezkedik el. A templom 1861-ben épült. Csorváson leghamarabb a reformátusok szervezték meg egyházukat, 1859-ben már iskolájuk volt. Az egyházszervezést segítette a Wenckheimék földadománya, amelyet iskolaalapítás céljából adományoztak a három csorvási hitfelekezetnek.

A csorvási református templom

Helyi értéket képviselő egyéb építmények

A Rákóczi utca 34. szám alatti malomépület (Elekes malom)

Elekes (Englender) József építette. A telket 1897-ben vásárolták meg. A tulajdonos a telken lévő kismalmot építette át és egy év után már üzemelt a gőzmalom. Ez volt a település első komoly ipari üzeme, 240 mázsa/nap kapacitással működött, 14 embernek adott munkát, 120 lóerős gőzgép hajtotta. A háromszintes épület falazata vályog és téglá, alapja terméskő, tetőszerkezete fa, 2 tűzfallal. Alapterülete 494 négyzetméter. Jelenleg tollfeldolgozó üzemel benne.

A Bajcsy-Zsilinszky utca 3. szám alatti malomépület

1920-1922 között épült, gróf Wenckheim Matild tulajdona volt. Alapterülete 390 m², téglából épült, kétemeletes épület, két tűzfallal. Épületszerkezete hasonló a Rákóczi utcai malomhoz. A darálója diesel-motor meghajtású, melynek üzemanyaga gázolaj volt. Kapacitása 200 q/nap volt.

Téglaarchitektúrás homlokzata jól állja a megpróbáltatásokat. Részlegesen raktárként használják.

Békéscsabai utca 3. számú lakóház

A szlovák építészeti hagyományokat követő „podszyenkás” előtornácos ház. Jellegzetessége, hogy az utcai szoba előtt is húzódik egy 1 méter szélességű, 3 faoszlopon nyugvó előtornác, amit díszesen faragott 1 méter magas kerítés választott el az utcától. Hasonló az udvar felőli kiképzés is. Az előtornác és az udvar felőli kiképzés is. Az előtornác és az udvar felőli rész oromdeszkái is faragottak.

Széchenyi utca 19. számú lakóház

A csorvási magyar parasztházak egyik legszebb épülete, agyagból készült, döngöléssel. Beosztása megegyezik a szlovák parasztházakéval: tisztaszoba, konyha, lakószoba, kamra. Az udvartól ezt a típust is faoszlopokon nyugvó tornác választja el. Ennek az épületnek az oromdeszkái a legszebben faragottak közé tartoznak.

Kölcsey utca 10. – A csodadoktor háza

A környéken az 1900-as évek első felében Mészáros Henrik természetgyógyászt (ma így hívnánk) mindenki úgy ismerte, hogy „a csorvási csodadoktor”. Építészeti értéke az utcafrontra nyíló szárazkapus bejárója, csak néhány középületben található Csorváson. A Kölcsey utca 10. szám alatt álló házat egy báróné építtette Henriknek cserébe a gyógyulásáért.

A történet szerint a beteg grófné bajával megjárta nemcsak az ország, hanem külföld professzorait is, akik nem tudtak rajta segíteni. A személyzet és a cselédek tudtak a csorvási csodadoktorról és addig győzködték a grófnét még az, vonakodva ugyan, de elment hozzá és meggyógyult.

A csodadoktor Csorváson és Pereden (Felvidék, Szlovákia mai nevén Tesedikovó) élt és gyógyított meg ezeket. A fennmaradt levelekből azt is megtudhatjuk, hogy M. Henrik igen sok szegény embert ingyen kezelte. Hagyatéka között számtalan köszönőlevél található, melyek olyan személyektől származnak, akik máshol hiába kerestek gyógyulást. Mészáros Henrik a betegségek egész sorát gyógyította, ezekről hatósági bizonyítványok is készültek.

Mészáros Henrik nevéhez rengeteg történet köthető. Akkoriban az országban a tüdőbaj volt a vezető halálok, azonban ez másképp volt Csorváson. Közismert, hogy Mészáros Henrik a tüdőbajt vöröshagymával és tormával gyógyította, így a csodadoktor tevékenysége nyomán a tüdőbaj Csorváson nem volt vezető halálok. Községünkben a csecsemőhalandóság jelentette a nagyobb gondot.

Egy levélből azt is megtudhatjuk, hogy volt olyan beteg, akinek az orvosok már le

akarták vágni az ujját, de azt Mészáros Henrik vadkáposzta levelével meggyógyította. A csodadoktornak 10 receptje volt, amik a mai napig megtalálhatók. A szívbetegségre például a harmatos rózsa szirmát használta fel. Gyógymódjai között az ásványi anyagok, növényi és állati eredetű szerek voltak a dominánsak. A község viszonya Henrikhez

biztosan kiváló lehetett, mert a község gyógyszerészei messze földön ismert emberek lettek, hiszen a Mészáros-féle gyógymódokat, recepteket az egész monarchiában postai úton is terjesztették.

Csorvás község az ő életében rendkívüli idegenforgalomnak örülhetett, hiszen még távoli városokból és községekből is felkeresték a nagy hírnévre szert tett csodadoktort. A csodadoktor híre messze földre eljutott, a szegény és a gazdag családok egyaránt látogatták. Sokan pert indítottak ellene és feljelentették kuruzslásért. A legtöbb feljelentés orosházi orvosoktól érkezett, válaszul arra, hogy az ő betegeiket egyedül Mészáros Henrik tudta meggyógyítani és nem ők. Tehát a feljelentések valódi háttere irigység volt.

Miután fiát meggyilkolták és az irigységet, a rosszindulatú embereket sem bírta már tovább elviselni, Szlovákiába, Galánta környékére költözött. Halála után a szlovák lapok is írtak róla és nem véletlenül, de már orvosnak nevezték az újságokban. Mészáros Henrik az ő idejében sikerrel gyógyította az első számú halálokat, a tüdőbajt, valamint a rákot is kutatta. Ki tudja mi mindenben segíthetné elő az orvostudomány fejlődését ha még ma is élne.

(Forrás: Csorvási füzetek 5. – Kasuba István: Mészáros, Csorvás-Pered csodadoktora)

Általános Művelődési Központ

A ma építészeti értékei közül mindenképpen ki kell emelni a művelődési ház épületét, amely ugyan a múlt században épült (1990), de már a XXI. század építészeti stílusát idézi. Az épületben működik könyvtár, színházterem és iskola.

Román ortodox kápolna

Táncsics Mihály utcai bazaltköves út

Idős emberek elbeszélései és régi katonai térképek jelzései alapján tudjuk, hogy az Arad-Fiume vasútvonal és a csorvási vasútállomás megépítésével egy időben 1871-ben készült el valószínűleg a mai Táncsics utca vasút felőli oldalán a kövezett úttest.

A vasútállomástól jobbra a vasúti őrházakig és a vasúti átjáróig vezető kövezett út a vasúton túli tanyákhoz, földekhez, illetve a Gerendás felé vezető dűlőút kivezető útja volt. Ehhez az úthoz csatlakozott a mai Arany János utca helyén lévő dűlőút, amely a Szucsu birtokon keresztül a település kivezető útja volt Gerendás és a vasútállomás felé.

A szabályos bazalt kockakövekből kirakott egyenes nyomvonalú kb. 300 méter hosszú 5 méter széles út, amely a végén kanyarodik a vasúti átjáróra, domború homokágyra épített bazaltkövekből készült a szélein is szabályos szögletes szegélykövekkel.

Az elmúlt több mint 140 év alatt jó szolgálatot tett a településnek és a lakóinak. Ma már a környékünkön sem, de az országban sem találunk sok hasonló utat, ezért érdemes lenne eredeti formájában és funkciójában megőrizni az utókor számára.

Ipari és műszaki megoldások

Biotégla

Az Európai Unió pályázatot hirdetett munkahelyteremtés és esélyegyenlőség témában, melyet 2004-ben megnyert, és 2005 januárjában indított Csorvás. Ebben a projektben 300 ezer eurót (75 millió Ft) nyert három település (Csorvás, Orosháza, Tótkomlós), melynek keretében Csorváson egy olcsó építőanyag a – biotégla - meghonosításába kezdtek. A városban építőanyagként hasznosították a biotéglát roma családok otthonainak felújítására, valamint önkormányzati beruházások alapanyagaként. Ez a kezdeményezés segítséget jelent a munka világából való kirekesztődés elleni küzdelemben. A roma családok főként vályog munkákhoz értettek, ebből éltek. Célként tűzték ki, hogy a munkások ismét vályogmunkát végezzenek, de modern változatban. A vályog jó hőszigetelő, viszont hátránya, hogy nem lehet vakolni. Ehhez olyan anyagra volt szükség amit lehet vakolni, fugázni. A „Biotégla” hivatalosan cementtel stabilizált földtégla, ami olcsó, korszerű, gazdaságos, és környezetbarát. Nem kell égetni mint más anyagot, illetve megáll rajta a vakolat.

Az ÉMI Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft. bevizsgálta a téglát. Hatása ugyanolyan mint a vályognak, bárhová felhasználható. Előállításaként cementet kevernek az agyagos sárga földbe. A biotéglát gépsorokon állítják elő. A megmunkálásnak 4 fázisa van. Először föld és víz összekeverése - ebbe cement vízzel -, gépi préselés, majd raklapon szárítják körülbelül 5-6 napon keresztül. A biotégla előnye, hogy olcsó, korszerű, önköltséges ára 15-20 Ft. Bolti ára 60-100 Ft. Kiváló zajszigetelő, hőszigetelő, és tűzvédelmi szempontból is jelentős. Hátrányként említhető, hogy mérete kicsi és súlya nagy. A biotéglával való építkezés során erősebb alapot, lábazatot és szigetelést kell csinálni.

Csorváson biotégglából épült pl.: Batthyány u. -i buszmegálló, a Fecskeház lakóegységének kerékpártárolója, a Hérics szálló hátsó fala és a garázstároló, valamint a Kinizsi utcai buszmegálló is.

Kulturális örökség

Hudák kézi szövőműhely

„Szeretném, ha sokan meggyőződnenek arról, hogy az általunk kézzel készített magyaros nemesi viseletek valódi értéket képviselnek, hiszen már a tervezésük előtt komoly kutatásokat végzünk, hogy a történelmi hűségnek is megfeleljenek.” – Hudák Józsefné

A Hudák Szövőműhely kézzel készített portékái egyértelműen valódi magyar nemzeti értéknek számítanak, szellemi és kulturális javak. A műhely minden munkája saját tervezésű, egyedi és magyar, valamint kizárólag természetes alapanyagokból készül. Amikor a látogató belép a műhelybe, úgy érzi, mintha az Osztrák-Magyar Monarchia idejébe csöppent volna.

Csorvás egyik legnevezetesebb hírességét és büszkeségét 1989-ben hozta létre Hudák Józsefné. Ma családi vállalkozásként működik Hudák Józsefné szövő népi iparművész és lánya, Hudák Mariann, Mesterremek-díjas viseletkészítő vezetésével. Az alapító már gyermekként is csodálta a nagymamája által előszeretettel készített terítőket, szőnyegeket. Ahogy cseperedett, elsajátította a szövés technikáját és egyre magasabb szinten kezdte művelni azt. Hamarosan megszerezte a felsőfokú szöttek oktatói engedélyt. Álma, hogy majd egyszer lánya is folytatni fogja a családi hagyományt beteljesedett, mikor gyermekét Mariannt már kiskorában foglalkoztatni kezdték a kézműves alkotások. Miután viseletkészítést tanult, kialakult saját stílusa és hamarosan ő is megszerezte a felsőfokú oktatói engedélyt. Ezt követően Budapesten a Magyar Divat Intézetnél női ruhakészítést és modellezést tanult, majd a neves M. Müller & Sohn szabászati akadémián Düsseldorfban képezte tovább magát, ahol kétnyelvű diplomát kapott divattervezésből. Ezután elkezdett dolgozni a kézi szövőüzemben édesanyjával.

Műhelyükben egyedi zsúri számmal ellátott termékek készülnek: szöttek, vásznak, az ezekből készített ruhák, kender pamut és természetes alapanyagú öltözékek. Ezen kívül zsinóros magyar díszruhák, amelyeket francia bársonyból, brokátból és shantungból varrnak, saját tervezésű egyedi darabok, egyedi méretre szabva, nőknek és férfiaknak egyaránt. Például: Bocskai-öltönyök, díszmenték, esküvői összeállítások. Egytől egyig minőségileg kifogástalan termékek. Nem csoda, hogy énekkarok és tánccsoportok is gyakran felkérlik őket, hogy készítsenek nekik egyedi fellépőruhát. Szakmai és társadalmi ismertségüket, valamint elismertségüket az is bizonyítja, hogy számtalan ruhabemutatón és kiállításon vettek és

vesznek részt külföldön és belföldön is. Jártak már például Brüsszelben, Milánóban, Ulmban, Párizsban, Salernoban és Specchia városában. Hazánk számos pontján is találkozhattunk már a remekművekkel, például Budapesten, Tatán, Dévaványán, Békéscsabán vagy Vésztőn.

A szövőműhely kifogástalan és egyedi magyar polgári és nemzeti viseletei számos elismerést, oklevelet és díjat kaptak az évek folyamán: Mesterremek díj, Nemzetközi Textiles Konferencia III. díj, 2010-ben II. díj, Expo díjak, Legjobb hazai kézműves termék, Legjobb kézműves kiállító díj. A Hudák család továbbá sok hazai rendezvény megbecsült vendége. Több mint 20 éve minden évben részt vesznek a budapesti Mesterségek Ünnepén, de rendszeres látogatói a lovas rendezvényeknek is, hiszen a Magyar Lovas Kör tagjai. A borral kapcsolatos rendezvényeket is látogatják, mivel Hudák Józsefné a borlovagrend tagja.

Csarejs Jánosné Hrabovszki Ilona munkássága

Csarejs Jánosné (1930-1998) naiv festő, író a magyarországi szlovák kultúra teremtő személyisége volt. 43 évesen kezdett festeni autodidakta módon. Az a negyvenharmadik év az életében, az volt a nagy fordulat. Furcsa dolgok történtek vele akkor. Így beszélt erről:

„Éhes voltam és vagyok a szépre, a lakásban is, a ház körül is, szerettem a virágokat, a szép ruhákat. A képeket. Elhatároztam: festek egy párat magamnak. Először virágokat másoltam, azután egy-két emlékem jött elő. Amikor meglátta ezeket V. Kiss Margit a csabai múzeumtól, azt mondta: az életemet fesse meg, nekem azt kell. Hogy elneveztek naiv festőnek, nekem az se nem több, se nem kevesebb annál, hogy magamnak is, másoknak is jó, ha örömet szerezhetek.”

A szlovák származású festő Békéscsabán született 1930-ban, de a mai Csorvás-alsó területén élt. Az apja béres, az anyja szolgáló volt. 1941-ig saját tanyában éltek, de azt a tanyát elvitte az árvíz és csak sokára építettek újat. A tanyasi kislányt befogadta a puszta. *„Ötéves lehettem, tanyán éltünk, Csorvás alatt volt az a tanya...”*

Festményein gyermekkori élményeit, emlékeit örökíti meg. Jellegetes témái a falusi lét, a gyermekek és felnőttek közössége. A csorvási asszony vászonra vetett gondolatait a világról, a szeretetről, a reményről és más szívbéli dolgokról nemcsak Csorváson, hanem máshol az országban és külföldön is megcsodálták.

„Gyönyörű átok ül rajtam, tele vagyok élményekkel. A gyermekkorom emlékeit festem. Lassan dolgozom, egy évben jó, ha tíz képet meg tudok festeni. A gyötrődés is meglátszik rajtuk. De aztán örömnapp van nálunk, több mint a kalendáriumban. Ha lefestem az egyik emlékemet, a másik kiabál a szemem előtt, hogy engemet fess le. Ha elkészülök az egyikkel, követi a másik, harmadikból a negyedik, és soha sincs vége” -vallotta meg Bánszky Pál könyvében. /A naiv művészet Magyarországon, 1984./

A festőnő számos alkalommal kiállította képeit Csorváson: 1978-ban, 1981-ben a csorvási Művelődési Házban, 1984-ben szabadtéri kiállításon, 1981-ben a HÓDIKÖT üzemben és 1994-ben a Művelődési Ház galériájában nyílt meg a húsz éves jubileumi kiállítás.

További kiállítások:

1978 - Jókai Színház, Békéscsaba

1979 - Magyar Naiv Művészeti Múzeum, Kecskemét - Múzeum, Orosháza.

Válogatott csoportos kiállítások:

1980 - Mezőgazdaság a naiv művészetben, Mezőgazdasági Múzeum, Budapest

Művek közgyűjteményekben

1990 – Sportcsarnok, Békéscsaba

1993 – Galéria, Szolnok

1994 – Trencsén, Szlovákia – A naiv festők világtalálkozóján egyedül volt ott Magyarországról 7 festménnyel.

Fejes Ferencné (Péter Éva tanárnő) gyűjteménye

Ha a kulturális örökségre kerül a szó, mindenképpen meg kell említenünk Péter Éva munkásságát és hímzés gyűjteményét. Az általa vezetett díszítőművész szakkör több, mint 30 évig működött 1974-től. Ennél a szakkörnél egyedül Gulyás Mihály pedagógus énekkari szakköre tartott ki hosszabb ideig. Az évek folyamán egész generációk tanultak és leltek örömet a kézimunkák készítésében. Volt, hogy gyermek, édesanya és nagymama egyszerre hímzett a szakkörön. A cél az volt, hogy a régi népi hagyományokat megismerjék, a régi használati tárgyakat, textíliákat ma is használhatóvá tegyék. A szakkör fenntartója az Általános Művelődési Központ volt. A vezető, Fejes Ferencné így vallott 2006-ban tevékenységükről:

„20-25-en jövünk össze hétfőnként kézimunkázni. Ez alatt a hosszú idő alatt megismerkedtünk nagyon sok tájegység gyönyörű népművészetével. Nagy szeretettel alkalmazzuk a régi motívumokat a mai kornak megfelelő lakásdíszítő kézimunkáinkon. Csak a „tisztá forrásból” eredő munkákat készítjük el.”

Az évtizedek alatt sok szép kiállítást rendeztek elsősorban itthon Csorváson, valamint megyei és országos szinten is. A kiállítások eredményességét számos oklevél és ajándék igazolja. A szakkör munkásságát mindenki jól ismerte, szerette és megbecsülte Csorváson de az ország sok más, távolabbi pontján is öregbítik kézimunkáik a szakkör jó hírét.

A lelkes munkával és rengeteg dolgozó kéz által elkészített gyűjtemény rendkívül értékes, megőrizendő érték. A hímzés a díszítőművészet egyik leggazdagabb ága, mely igen sokrétű; legközelebb a szöttekhez áll és úgy készül, hogy a sima szöttekbe szálszámolással varrják bele a mintát. A másik nagy csoportba a szabadrajzú hímzések tartoznak, ezt az ágat művelték a szakkör tagjai is. Ez az ág ötvözi a hagyományt és az alkotó képzeletét is. A tagok igazán jó hímzőknek bizonyultak, hiszen a régi motívumkincset magas technikai szinten tudták variálni, újjá formálni. Ez lehetővé tette azt, hogy pl.: a régi subáknak, bekecseknek a szücsök által varrott „szórhímzéseit” ma gyapjúfonállal mindennapos használatra szánt textíliákra (terítők, párnák, függönyök) varrják.

A díszítőművész szakkör tevékenysége során számos tájegység motívumkincsét megismerte:

A Dunántúlon: Baranya, Sárköz, Buzsák és Szigetvár hímzéseit.

Felföld: Zoborvidék, matyó, palóc motívumokat és Szentistván hímzéseit.

Alföld: békési, vásárhelyi, karcagi, csongrádi, aradvidéki szőr- és szücs hímzések, kalocsai és sióagárdi színes hímzéseket.

Erdély: kalotaszegi, torockói, udvarhelyszéki és mezőségi vastagvarrásokat.

A teljesség igénye nélkül, íme egy rövid ismertető néhány hímzéstípusról:

A szakkör megismerkedett a világszerte elhíresült matyó hímzéssel, mely elsődleges lelőhelye az ország egyik legszegényebb térsége, Mezőkövesd. A szegénység ellenére, a település népviselete és a különleges sajátosságokat mutató hímzéstéchnikája a kívülállók számára mégis jó módúságot sugallt.

A tagok az úrihímzést is elsajátították. A pompakedvelő magyarok többek között abroszaikat is tetszetős hímzésekkel díszítették. Közepére címer, címerállat vagy névbetű került. A főúri udvarházak nagyasszonyai hímezte abroszok szolgáltak mintául a református templomok úrasztalterítőinek. Az úrasztalának díszítésére szánt textíliák csupán szimbólumaikban és fölirataikban különböztek. A kompozíciók egyszerűek, de jól átgondoltak.

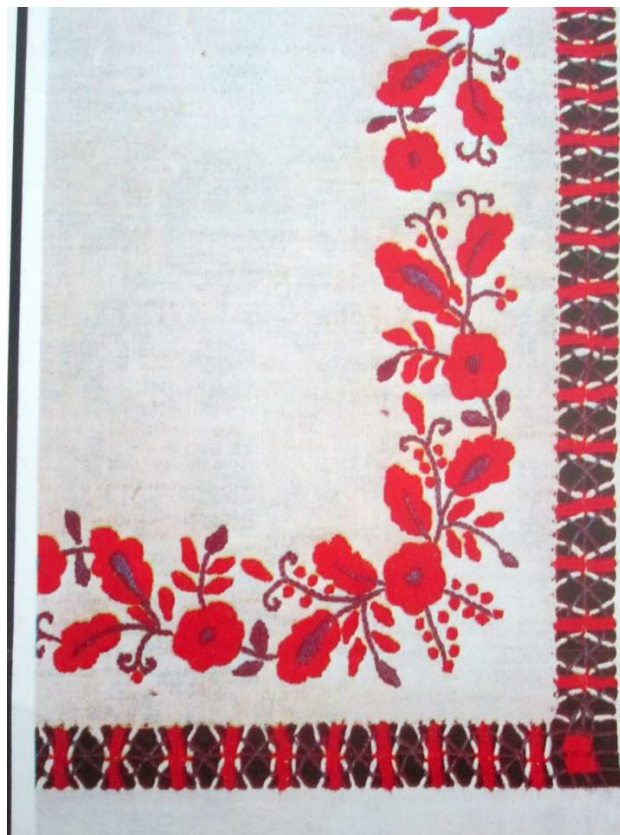
A szakkör foglalkozott a legrégebbi ókalocsai hímzésekkel is, hogy ápolja, szeresse és megismerje a régi motívum kincseket is, valamint a palóc hímzésekkel. Palócföld a Cserhát, Mátra, Bükk területein található. E vidék szülötte a nagy palóc, Mikszáth Kálmán. A palócok sajátos nyelvjárásuk, szokásaik igencsak foglalkoztatják a néprajzkutatókat. Gyönyörű dalaik vannak, de szépek és jellegzetesek a hímző asszonyok munkái is.

A mezőségi hímzések, vastagvarrások eredetileg az erdélyi Mezőség északi részén lakó magyar népcsoportok munkái. Mintakincsükben megtalálható az országos mintaanyag jelentős része, ám megjelenítésük jóformán minden esetben egyéni.

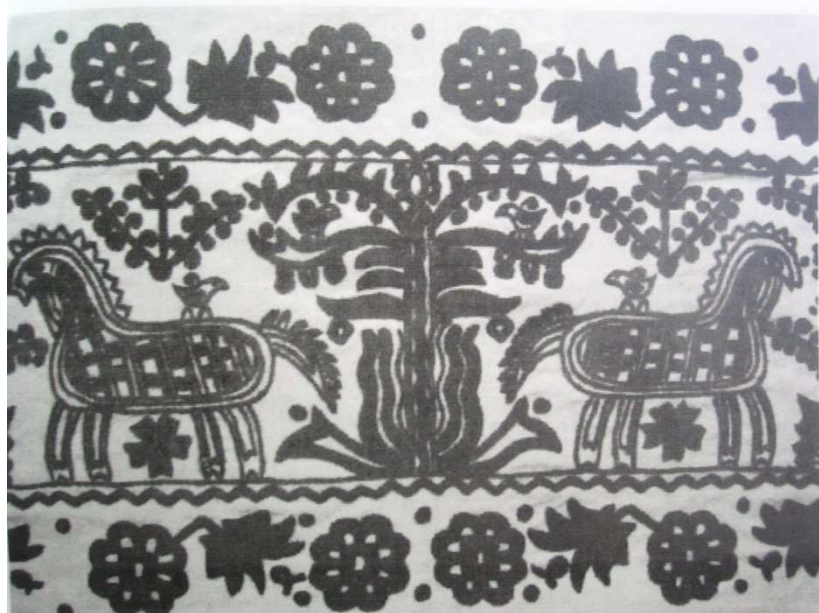
A gyűjtemény egy újabb jelentős részét képezik a torockói hímzések (erdélyi vastagvarrások). A hullámvonalas nagy indák hajlataiban váltakozva hol fel, hol lefelé forduló álló tulipánok helyezkednek el.

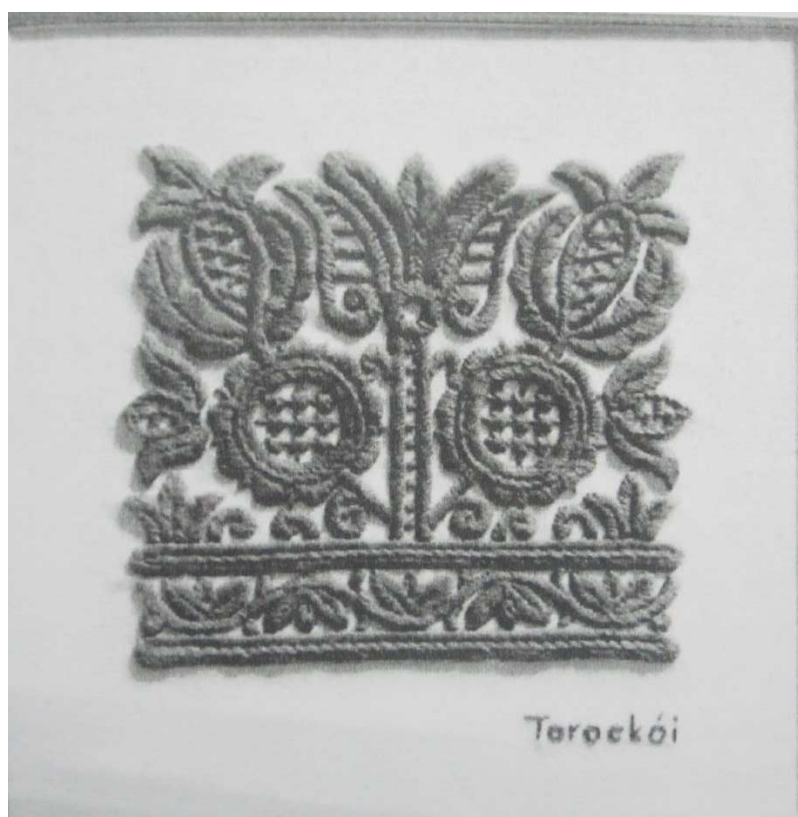
Kalocsai hímzés

Palóc hímzés

Mezőségi hímzés

Torockói hímzés

Csorvási Dalegylet

A zene és az ének szeretete szinte egyidős a településsel, ezt felismerve alapította meg, 1902. április 30-án Kelemen László kántortanító a Csorvási Dalegyletet. A „Dalárda” ahogy a községben a dalosokat nevezték a helyi iparosokra épült, de tag, vagy pártoló tagként széles körű támogatást élveztek, a község minden rétege részéről. Első elnökük Tábit Mihály gyógyszerész, első karnagya az alapító Kelemen László lett. Karnagyok (1902):

Kelemen László, Horváth László, Kotlacsik J Ferenc, Áchim Mihály. Az egyesület célja:

„Általában a dal művelése, a több szólamú dalművészi kiképzés, a magyar zeneirodalmi műve támogatása és terjesztése.”

Az egyesület tagjai 1905-ben fogadhatták Bartók Bélát, aki gyűjtő körútja során Csorváásra látogatott. Bartókot családi szálak kötik Csorváshoz, anyai nagyanyja a csorvási temetőben nyugszik. Bartók két népdalt és a Farkas Julcsa balladáját gyűjtötte a községben ez alkalommal. Az egyesület Sebők József, Kotlacsik J Ferenc, Horváth Lajos vezetésével az I. világháborúig működött. Horváth Lajos bevonulása után szüneteltette tevékenységét, mert minden kántortanító, aki a karnagyi feladatot elláthatta volna, a fronton volt.

Kelemen László

Kotlacsik J Ferenc

Gulyás Mihály

A háború után ismét Kotlacsik lett a karnagy, de betegsége végett, csak alkalmoszerűen működtek. 1927-ben Áchim Mihály evangélikus kántortanító lett a karnagy, de 1930-tól már Gulyás Mihály vezette a kart. Ettől kezdve 1968-ig ő a művészeti vezető, a kart kibővítette mezőgazdasági dolgozókkal, de megmaradtak férfikarnak.

1935-ben indultak az első dalosversenyen, Szegeden, ahol népdal kategóriában érmet szereztek. A II. világháború alatt megint elnémult a dal, de 1945 tavaszán újjászervezték az együttest. Kodály Zoltán felfogását követve, ettől az időtől vegyes karként működtek, tehát nők és férfiak egyaránt részt vettek a kórusban. Ebben az időszakban évente 20-25 fellépésük volt szerte az országban. Több kitüntetést és oklevelet is elnyertek.

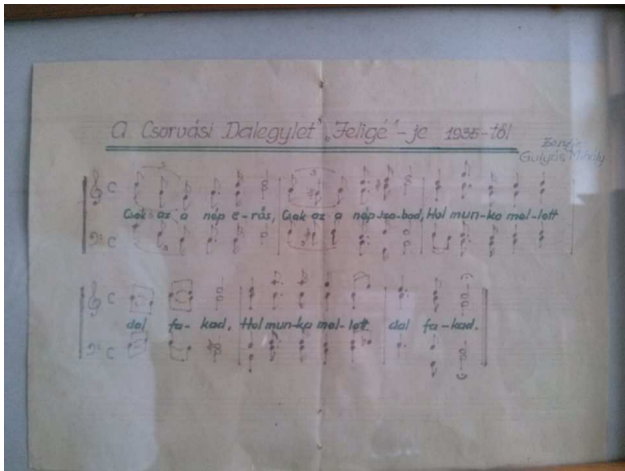

1935. évi dalosversenyen szerzett érem.

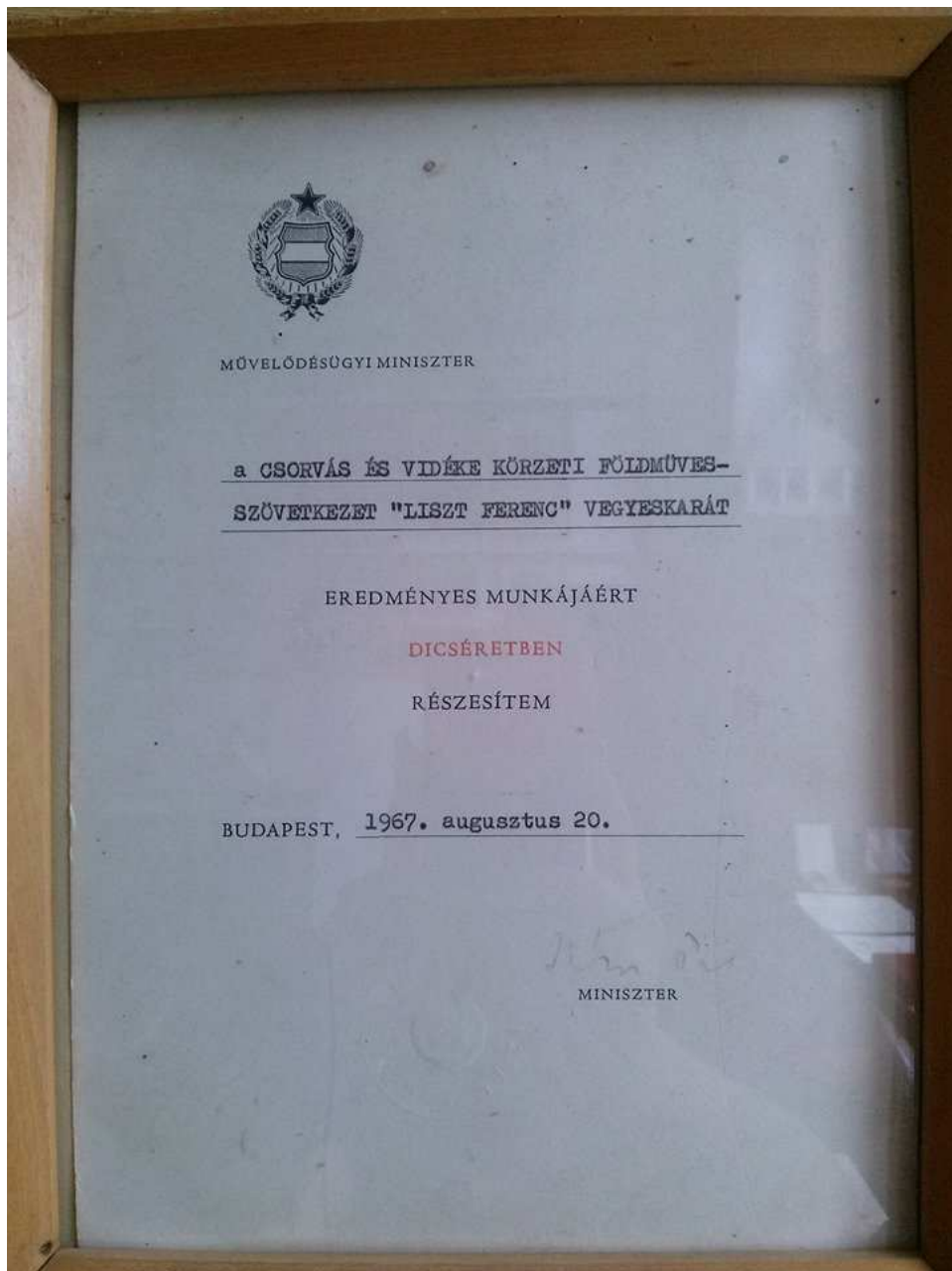
A kar 1959-ig saját magát tartotta fenn, az évente megrendezett hangversenyek bevételéből, ettől kezdve viszont a helyi ÁFÉSZ támogatta az együletet. Az 1960. évi évforduló nagy jelentőséggel bírt. A kar 1967-ben kétszer kapott a művelődésügyi minisztertől elismerő oklevelet, egyszer pedig a „Szocialista Kultúráért” elismerést. A Dalárda 1969-ben ideiglenesen beszüntette tevékenységét, ez a helyzet a mai napig tart. Gulyás Mihály ugyanis 1968-ban távozott a községből, Budapestre költözött. Az őt követő tanárnő (Molnár Gézané) vette át a Dalegylet vezetését, de egy év után befejezte a kar működését, nem tudta pótolni Gulyás Mihály egyéniségét, szakértelmét. Az 1970-es években a kultúra és a polgárosodás miatt, a mai napig nem tudott újjáéledni a Dalárda.

Gulyás Mihály

Gulyás Mihály 1935-ben megírta a Csorvási Dalegylet „Jeligé”-jét, melyet a Dalárda egészen 1969-ig használt.

1967-ben a művelődésügyi minisztertől kapott oklevél.

A DALEGYLET JELVÉNYEI

1902

1956

Engedély száma :
Név :
Születési helye és ideje :
Anyja neve :
Lakás :
Foglalkozás :
Munkahelye :
(ahol a munkakönyve van)

A Dalegylet jelvényei

Csorvás helytörténeti gyűjteménye

2009. január 23-án a Magyar Kultúra Napja alkalmával nyílt meg városunkban a Helytörténeti Gyűjtemény amelynek kezelője a Pro-Urbe Csorvás (Csorvás városért) egyesület.

Szorgalmas gyűjtőmunka eredményeként mintegy 5000 db fénykép digitalizált változata és rengeteg a csorvásiak által használt eszköz van a gyűjteményben. A gyűjtésre minden területről, több témában került sor. Kiemelkedően jelentős a térkép, fénykép, zászló, okirat és dokumentum gyűjtemény. Az említett fénykép, okirat és zászlógyűjtemény országos viszonylatban egyedülálló, valamint Békés megyei szinten is kiemelkedő a képtár gyűjtemény. Az 1990-es évi úttörő zászló, 19. veteránok, hadi rokkantak csorvási csoportjának zászlaja és még sok más is a legfontosabbak közé sorolható.

A gyűjtést az 1970-es évek körül id. Baráth Lajos kezdte, melynek kevés része maradt meg. Ezek mezőgazdasági eszközök, cserép edények, szobor csoportok, régi dolgok, amiket az akkori gyermekek segítségével gyűjtögetett. 2003-tól Dohányos András is csatlakozott a munkához. Kezdetben kimondottan családi fényképeket keresett, majd más családok fényképeit is. Ezek az 1950-60-as éveket, illetve a 80'-90' éveket idézik fel. Dohányos András mellett Kasuba István is jelentős tagja a gyűjtésnek. Munkája során dokumentumokkal, képekkel, egyházi történetekkel, Csorvás történetével bővítette a gyűjtőtárat.

Az egyháztörténeti anyagok nagyon jók, ezeket kutatóknak tartják fent. 1810-1828-ig a nagyváradi egyházmegye sematizmusa volt irányadó (Schematismus Venerabilis, Cleri Dioecesis). Egyházi személyek, tanítók, papok összeírták a lakosok számát és vallását, ami nélkül egy helytörténeti kutatást nem lehet végrehajtani. Az első csorvási pap Grósz Béla, helytörténeti kutató volt.

A továbbiakban Csorvás sajátos művészeti életéről is sok érdekes anyagot gyűjtöttek. Zenei pályán (zeneszerzők) a Bartók család, Fábrián Ferenc, Barakonyi Imre, Farkas Mátyás említhető, drámaírás szempontjából Csíkvári Piroska és Kulcsáros Gizella versei és színdarabjai. Sajnos hiányosságok is vannak a gyűjteményben. Csorvás külvárosáról csupán 50-60 db kép van. Az eredeti és digitális képek a 10.000 feletti számot is meghaladják. Legjelentősebbek az I-II. világháború alatt készült képek, pl.: 19. honvéd gyalogezred, 6. ír zászlóalj (csak itt található képek).

Egybegyűjtötték még a Csorvási Híradó (újság) minden megjelent számát, és az 1902 óta meglévő képeslapokat is. Körülbelül 50-60 db képeslap eredeti másolata van meg, melyek közül az első példányokon templomok és üzletek láthatók. A jelenlegi homokbánya területével szemben kőtemplom állt és maradványainak, leleteinek egy részét felszínre emelték. Az újkőkorszaki leletek már múzeumban vannak. Nagysága szerint feltehetőleg 60-70 ember járt templomba az akkori időben. A szentélyt valószínűleg az Árpád-korban építették, 1150 körül. Az épület kőből és márványból épült ami igen ritkának számít. Bizonyos elméletek szerint a hajózható völgyekből (Bihar-hegység) szállították az építési anyagokat.

Elhelyezkedés, ismertető

A gyűjtésben és az első kiállításban segítséget nyújtottak az orosházi Néprajzi Múzeum dolgozói, Erostyák Zoltán és Rózsa Zoltán. A kiállítás egy állandó néprajzi (díszpolgári) és egy időszakos, tematikus kiállításból állt. A gyűjteménynek helyt adó épületben az egykori Kőhalmi iskola melletti volt pedagóguslakásban két állandó, és egy időszakos kiállításokat bemutató terem volt berendezve, jelenleg pedig az Arany János úti iskola ad otthont a kiállításnak. A harmadik helyiségben látható Csorvás egy 1910-30-as évekbeli állapotát tükröző ház felszerelése, szoba, konyha, kamra, gazdasági épület, a megfelelő bútorokkal, eszközökkel.

A másik (2. terem) állandó kiállítás Csorvás díszpolgáraitól szól, melynek két legfontosabb eleme dr. Fehér Dezső és Gulyás Mihály (családjának) adományai, illetve az I. világháború 100. évfordulója alkalmával egy világháborús gyűjtemény. Az első teremben képműalkotás található.

Az elmúlt években a kiállításokat sokan látogatták, ma már hozzátartozik a településre látogató vendégek programjához a gyűjtemény megtekintése. A vendégkönyvben a magyar mellett szlovák, német, olasz nyelvű bejegyzések is tanúskodnak az értékmentés fontosságáról. A látogatók mellett kutatók is igénybe veszik a gyűjtemény nyújtotta segítséget. Érkezett felkérés már Ausztráliából is családfakutatásra, de szakdolgozatok írásához is kérnek segítséget. A Helytörténeti Gyűjteményre támaszkodva jelent meg a „Kicsoda Csorvás történetében?”, amely kötetben Csorváson született, vagy Csorváshoz köthető személyek portréi kerültek bemutatásra. A gyűjteményben őriznek közel 500 fényképmásolatot is a két háború Békés megyében állomásozó katonai alakulatairól, a két világháború fronteseményeiről. Ezért a hadtörténészek is számon tartják a gyűjteményt.

Tervbe van véve a gyűjteménynek helyet adó épület felújítása, ezzel együtt egy szabadtéri bemutatóhely megvalósítása, ahol nagyobb eszközöket, gépeket, szekereket lehet bemutatni.

Csorvás történeti alakulása

Az 1100-as években körülbelül 5 falu lehetett a jelenlegi Csorvás és Orosháza környékén.

A X-XI. századi temetők és középkori falvak a tatárjárás után elpusztultak, de később sikeresen újratelepült a terület. A XV. században egyházi településként jelent meg, Csorvás templomos, illetve Csorvás kuta néven. A templomos kifejezést azoknál a falvaknál használták, ahol egyházi élet és templom volt. A török hódítás idején ismételtelen nagy pusztításon ment keresztül, ami során teljesen kipusztult és elnéptelenedett. Ezek után nem sikerült újratelepülnie. Az első Csorvás 1893-ban alakult meg a kistemplommal és az evangélikus iskolával.

Csorvás nevét írott forrás először 1456-ban említi, amikor is V. László királyunk Hunyadi Jánosnak adományozta a falut. A település története természetesen ennél jóval régebbi, amiről írásos nyom híján régészeti leletek tanúskodnak. Ásatások bizonyítják, hogy a

környéken már az újkőkorban éltek emberek. A régészek 1997-ben tárták fel az 1150-es években kőből épített templomot, az ennek romjaira emelt középkori templommal együtt. 1458-tól a török hódításig urai a gerlai Ábránffyak. Első név szerint ismert bíróját, Elekes Györgyöt egy 1471-es forrás említi. A török uralom alá került falu pusztulása 1595-1596-ban következett be, mikor is a török szolgálatban lévő tatár segédcsapatok felprédálták. Újjáéledésére egészen a XIX. század közepéig kellett várni.

A török kiűzése után Csorvás-pusztát a Harruckernek bérletként hasznosították. 1769-től egyik fele a gyulai uradalom része volt, másik része Gyula város legelője. A XIX. század közepén gyulai ortodox románok, református és katolikus magyarok házakat kezdtek építeni a területén, megalapozva ezzel a mai Csorvást. Később orosházi és csabai evangélikus magyarok, illetve szlovákok is letelepedtek itt. A lakosság igen gyorsan gyarapodott aminek köszönhetően 1857. december 3-ától Csorvás önálló adózó település lett. 1858-tól már postával is rendelkezett, 1871-ben pedig az Alföld-Fiumei Vasúttársaságnak köszönhetően bekapcsolódhatott az ország vasúthálózatába, kiépült az iskolarendszere. Ebben az időben alakult ki a település utcáinak sakktáblaszerű elrendezése is. Bartók Bélát rokoni szálak kötötték Csorváshoz. Unokatestvére, Voit Ervin arcképét a zeneszerzőről tartják a legélethűbb ábrázolásnak. Csorvás 2005. július 1-jén ünnepelte várossá avatását.

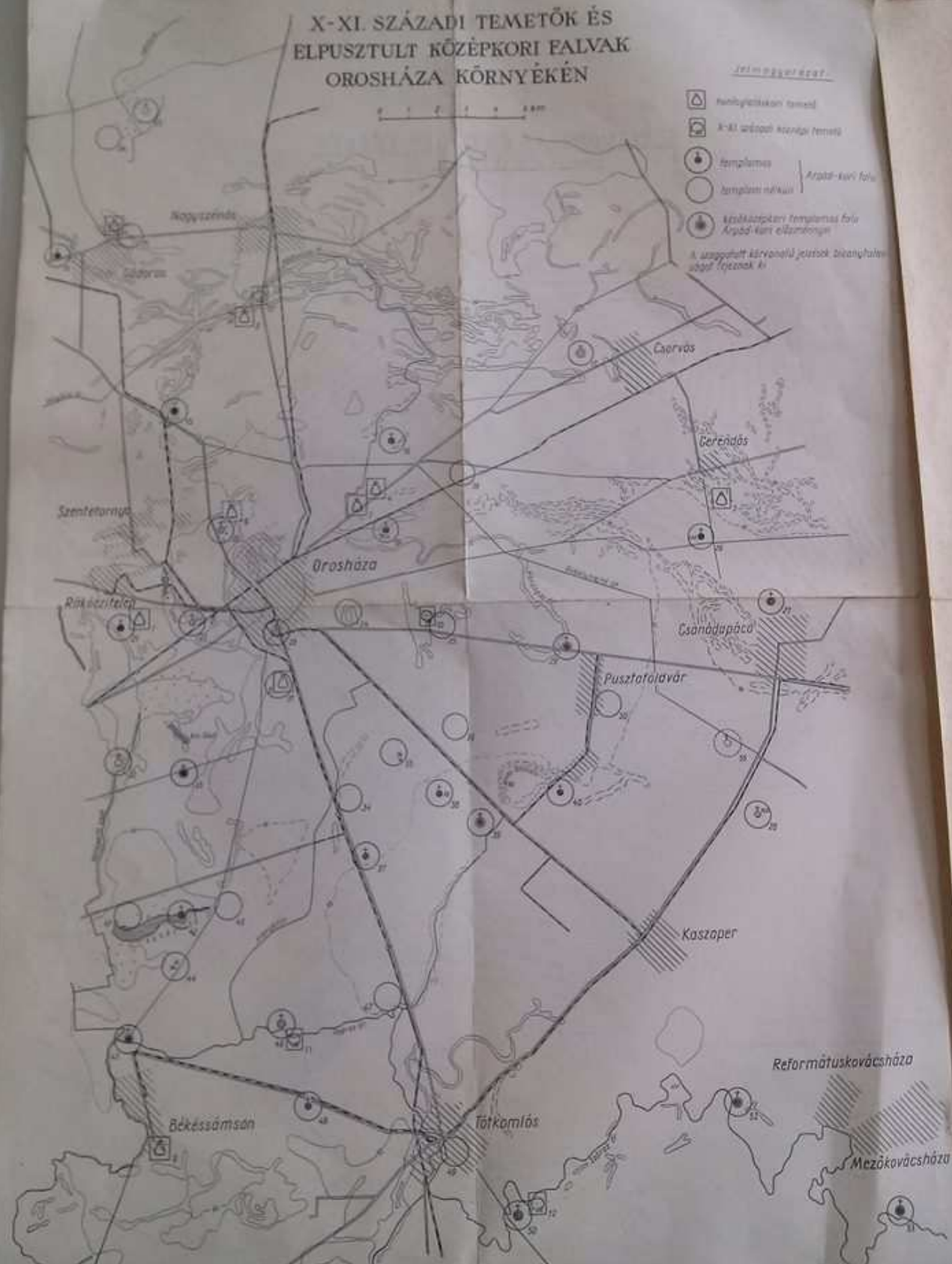
X-XI. SZÁZADI TEMETŐK ÉS ELPUSZTULT KÖZÉPKORI FALVAK OROSHÁZA KÖRNYÉKÉN

0 1 2 3 4 km

Leírásjelölések

- Hunyadkori temető
- X-XI századi kőkeresetű temető
- Templom
- Templom maradvány
- Későbbi templom maradvány
- Arad-kúri falu

A szaggatott körvonalú jelzők bizonyítást nyújtanak a

A gyűjtemény bemutatása

1. terem: Képtárlítás

Csorvás egykori és jelenlegi tehetséges festőművészeinek képei figyelhetőek meg a helységben. A festmények Csorváshoz kapcsolhatóak, és többféle témakörben festettek. Sok értékes remekművet talált, illetve kapott kölcsönbe a helytörténeti gyűjtemény.

Csarejs Jánosné Hrabovszki Iлона festményein gyermekkori élményeit, emlékeit, a háztartást örökíti meg. Csarejs Jánosné a szlovák származású festő Békéscsabán született 1930-ban, de a mai Csorvás-alsó területén élt. Naiv festő, író a magyarországi szlovák kultúra teremtő személyisége volt, 43 évesen kezdett festeni autodidakta módon. A festő számos alkalommal kiállította képeit Csorváson, Orosházán, Békéscsabán, Szolnokon és Budapesten egyaránt. Flug Béla a tanyasi életet ábrázolta. Története érdekes, mivel a Rákosi-korszakban (50-es évek) kitelepítették, és egy tanyasi életbe csöppent, aminek a hatására kezdett el festeni. További művészek: Baukó János, Keliger Mara, Winkler Emil, Csarejs János, Ezüst György, Keliger Lajos...stb. Winkler Emil első képén egy ló látható, azonban két különböző pozícióban és időben is megfestett egy vitéz tanyát.

Láthatunk még sok érdekes festményt, pl.: Fehér Dezső lóversenyéről, illetve az 1944-ben bevonult orosz katonák által összeszurkált képről, melyen Horthy Miklós menyecskéje (Károlyi grófnő-Nagymágocsról) és két unokája van.

1944-ben bevonult orosz katonák által összeszurkált kép.

Csarejs Jánosné Hrabovszki Ilona festményei.

2. terem: Csorvás díszpolgárai, I. világháború

Ezt a kiállítótermet két részre oszthatjuk. Az első rész az I. világháborúról és katonáiról (melynek 100. évfordulójára emlékezhetünk), a második rész Csorvás díszpolgáraitól szól. Az utóbbiban fontos megjegyezzük dr. Fehér Dezső és Gulyás Mihály nevét. Díszpolgáraink közé tartozik még dr. Molnár András, P. Szőke János, és Zalai György.

Dr. Fehér Dezső

Dr. Fehér Dezső 1922. július 15-én született. Elemi iskoláit Csorváson végezte 1928 és 1933 között. Ezek után a csabai nyolcosztályos evangélikus gimnázium tanulója lett. 1941-ben felvették a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Karára. Már gyerekkorában is szerette a lovakat, amelyekkel hat éves korában unokabátyja, Fehér János ismertette meg. Fehér János kitűnő lótenyésztő volt a 40-es években, az 50-es években kulák, a 60-as években kiváló tsz elnök, a 70-es években a Munkaérdemrend Arany Fokozatának a tulajdonosa. A II. világháborúban a Tánacsics zászlóalj

tagjaként fegyveres harcban is részt vett. 1945-ben summa cum laude minősítéssel végzett. Doktori értekezését a „Versenylovak keresztcsípő ízületi megbetegedései” címmel írta.

Pályafutását az egyetemen folytatta, ahol korábbi dékánja mellett lett tanársegéd a sebészeti klinikán. Dr. Gouth Gy. Endre professzor volt a Magyar Lovas Egylet és az Ügető Egyesület szakértője, aki sokszor megkérte menjen le helyette a pályákra, így kezdődött kapcsolata a lovakkal, a lóversenyzéssel. 1949-ben, amikor professzora nyugdíjba ment, dr. Fehér Dezső vette át a helyét, majd hét év után otthagyva a tanítást, a lóversenyzés mellett döntött. 1951-től húsz évig országos ló fődoktor lett. Ő volt aki átszervezte a lóversenysportot és létrehozta a Magyar Lóverseny Vállalatot öt lótenyésztő gazdaság részvételével.

Dr. Fehér Dezső csabai gimnáziumi tanárjának köszönhetően kiválóan beszélt az angol nyelvet. Ezt a nyelvtudását megcsodálta II. Erzsébet angol királynő is, mert valószínűleg az egyetlen magyar ember, aki részt vehetett az angol királynő, windsori palotájában rendezett vacsorán. Ez a kapcsolat aztán az angol királyi párral a későbbiekben folytatódott. Dr. Fehér Dezső a királynővel folytatott beszélgetésében elmondta II.

Erzsébetnek, mi magyarok számon tartjuk azt, hogy az angol királynő ereiben magyar vér is csörgedezik, anyai ágon Rédey Claudia grófnő révén. Fehér Dezső elmondta a királynőnek, hogy egykori őse szülőhelye Trianon óta Romániához tartozik, de az ottani magyarok gondozzák a család sírboltját. A királynő megkérdezte dr. Fehér Dezsőt, hogy rajta kívül tudják-e ezt Magyarországon mások is. Remélem, ez az írás is hozzájárul ahhoz, hogy ezt még többen tudják Csorváson. Dr. Fehér Dezsőt, a szakírót is méltán tartja számon a szakmai közvélemény. Jelenleg Budapesten él. Fehér Dezső családja adományai tekinthetők meg a helytörténeti gyűjteményben. Ilyenek pl.: kitüntetések, oklevelek stb.

Dr. Fehér Dezsőt 2002. október 12-én Csorvás Díszpolgára címmel tüntette ki szülőfaluja 80. születésnapja alkalmából.

Gulyás Mihály

Gulyás Mihály 1904. november 13-án született Mesterszálláson. A zenei tehetséggel megáldott fiatal Gulyás Mihály a római katolikus kántortanító képzőt választotta, amelyet 1925-ben sikeresen elvégzett. Az előírásoknak megfelelően pályázott a csorvási katolikus fiúiskola harmadik tanítói állására, ahol az egyháztanács Gulyás Mihálynak szavazott bizalmat. Csorvási tevékenységének három nagy területe volt.

Pedagógiai munkássága: 1925-től a csorvási katolikus iskola tanítója, 1928-tól a csorvási iparostanonc iskola tanítója is. 1940-ben a csorvási katolikus iskola igazgatója, annak megszűnése (1948) után a II. számú iskola igazgatója 1951-ig. 1940-ben a katolikus iskolák felügyelőjének választották meg az esperesi kerületben. 1956 és 1959 között ismét a belterületi iskola igazgatója, majd pedig tanára 1968-ig. Egyházi és zenei tevékenysége: 1925-től kántor, ezt a tevékenységét 1948-ig folytatta. 1930-ban átvette a Csorvási Dalegylet vezetését, annak karnagya, ezt a feladatot 1968-ig végezte. A vegyes kar irányításával megkapta a „Szocialista kultúráért” kitüntetést.

Több miniszteri és egyéb országos elismerést is szerzett. Közösségi tevékenysége: tagja és jegyzője a Katolikus Egyháztanácsnak, a Csorvási Katolikus Kör titkára 1930-tól

1948-ig. Ebben az időszakban szinte minden csorvási szervezetnek tagja, ami kultúrával, és karitatív tevékenységgel foglalkozott. Gulyás Mihály kántortanító, karnagy, tanfelügyelő, iskolaigazgató, a csorvási oktatás és zenei élet máig legnagyobb személyisége. Az iskola igazgatója is volt, mely tisztséget 1959-ig töltötte be. Ezt követően Budapestre költözött, ahol haláláig még 28 évig élt. Személyét a mai napig megbecsülés veszi körül. 1989-ben a település vezetése javaslatára Csorvás díszpolgárává választották. Ekkor mondta el a napjainkig érvényes gondolatait:

„ A szabadság nem azt jelenti, hogy mindent megtehetünk. Azt jelenti, hogy nem mindent akarunk megtenni.”

A Dalárda megalakulásának 90. évfordulójára már nem tudott eljönni Csorvásra. Hosszú életet élt, 1996. március 7-én halt meg Budapesten. 2004 novemberében 100. születésnapja alkalmából az István király utcai Általános Iskola falán munkásságának elismeréseként márványtáblát helyeztek el. Több dokumentáció is megtalálható a gyűjteményben. Pl.: iskolai naplók, tankönyvek, jegyzetek, és a Dalárdával kapcsolatos kitüntetések oklevelek és fényképek egyaránt.

Továbbá fontos említést tenni a katolikus egyház kiállítási részéről is.

Láthatunk egyházi apácát (beöltöztetett), valamint jellegzetes motívumait. Egyházi iskolatörténeti feljegyzéseket és dokumentációkat, valamint a Csorvás területén állt 2 templomnak az elkészített makettjét.

I. világháború

A kiállításon fő szempont a csorvási katonák és az I. világháborúhoz kötődő emlékek felkutatása. A csorvási katonák a békéscsabai 101-es alakulathoz vonultak be, illetve a nagyváradi 4. honvéd gyalogezredbe. Rengeteg képet, illetve 1914-től levelező lapokat is küldtek családtagjainak a katonák. Ezek közül egyre több előkerült, és a helytörténeti gyűjtemény tárában gyűjtik.

Dr. Hazai Sternschuss János

Dr. Sternschuss János főtörzs orvos nyújtott segítséget a sebesülteknek, és rengeteg életet megmentett.

Dr. Hazai Sternschuss János előéletéről keveset őriztek meg a krónikák lapjai, Galíciában született zsidó családban 1870-ben. Később római katolikus vallásra tért át, Békés megyében 1905 októberében tette le a magyar honossági esküt, miután a belügyminiszter a honosítási okiratot számára kiadta. 1910-ben Békéscsaba polgára lett, ekkor a 101. császári és királyi gyalogezred békéscsabai III. zászlóaljának az orvosa. Neve a világháború nyomán vált ismertté, mivel a békéscsabai tartalékkórházba a

háború alatt sebesültek tízezrei kerültek a frontvonalakról.

Egy korabeli újság - amely dr. Hazai Sternschuss János főörzs orvos tetteit méltatta -, arról ad hírt, hogy a csabai kórházban vezetése alatt 1918 márciusáig 79.868 katonát ápoltak. Közülük 72.905 katona gyógyultán tért vissza alakulatához, mindössze 278 főn nem tudott segíteni, ők a hősi halottak számát gyarapították. Személyes viselkedése a betegekkel és hozzátartozóikkal szemben kivívta egész Békés megye lakosságának a rokonszenvét, és megbecsülését.

Az 1918-as őszi forradalom idején népszerűsége miatt Békéscsaba városparancsnokává nevezték ki, a közhangulat alapján. Novemberben a Békéscsabán megalakult Nemzeti Tanács vezetője lett. 1920 áprilisában a szegedi katonai körletparancsnokság már a megfigyelését rendeli el vallási és politikai okok alapján, mivel mint képviselő kíván fellépni. 1920 júniusában vizsgálati fogságba kerül közönséges bűnügy vádjával. Mindezek nyomán több település a díszpolgári címet visszavonta dr. Hazai Sternschuss Jánostól.

A gyűjteményben katonai igazolványok és népfelkelési igazolások is vannak, az utóbbi a hadba vonulást készítette elő. Kezdetben a 20. életévüket betöltött honfiúsított férfiak léptek hadba, viszont a kevés létszám miatt a 40. életévüket betöltötteknek is csatlakozniuk kellett. A gyűjtemény darabja egy eredeti Tábori Újság (Przemysl, 1915 március 21. -140. szám) ami még a Hadtörténeti Múzeumban sincs. Több eredeti katonai emléklap, könyv, és háborús kiadvány (1916) van, pl. Tolnai kiadó- Háború története.

A világháború idején megalakult a Hadirokkantak Csorvási Csoportja is, melynek több száz tagja volt. A fronton a tüzérségben zsidó származású magyar katonákat alkalmaztak, ugyanis jó matematikai és számítási tudással rendelkeztek, így pontosan meg tudták állapítani a célpontokat.

A különlegesnek számító zománc kulacsokon át a mozsár, kézigránát, lőszeres láda, füstálarc, ládák, lőszeres dobozok és cipők, bakancsok (bőrfűzővel) is a gyűjtemény darabjai. Kezdetben sapkát használtak a katonák, majd az olaszok háborúba lépése után sisakok gyártásába kezdtek hazánkban és külföldön is. Magyar és brit sisak, 1917-es ágyúlövedék, szuronyok, kések, egylövetű puská, ismétlőpuska egy része is megőrzésre került, valamint igazolványok amiben szerepelt a katonák kitüntetései ha valamilyen hőstettet hajtottak végre. Horthy Miklós vitézi adományai, illetve a neki dolgozó tengerész képei és iratai.

Ez a kiállítás hosszabb időszakú.

4. Honvéd gyalogezred

Zászlóaljai Nagyváradon voltak elhelyezve békeidőben. Első mozgósításuk a szerb fronton történt, majd átszállították őket az orosz frontra, Galíciába. 1916 májusában az olasz frontra vezényelték, az Isonzóhoz. A Bruszilov offenzíva végett az ezred júliusban ismét az orosz frontra került. A gyalogezred részt vett a doberdói csatákban, a Monte San Michelle és a San Martinó közötti frontszakaszon, ahol az ezred 64%-a elesett. Parancsnoka ebben az időszakban Kratochwill Károly altábornagy, aki részt vett a csorvási hősi emlékmű avatásán. Ő vezette az egykori csorvási 4-es honvédek díszmenetét az avatás alkalmával. 62 csorvásiról tudunk akik a 4. honvéd gyalogezred tagjaiként hősi halált haltak. Az 1917-es orosz békekötés után az ezredet ismét az olasz frontra vezényelték, részesei a Piávénél történt súlyos vereségnek.

101. Császári és Királyi (közös) gyalogezred (K und K)

Az 1., 2. zászlóalj Nagyváradon, a 3. zászlóalj Békéscsabán, a 4. zászlóalj Trebinjében (Horvátország) volt elhelyezve békeidőben. Bevetése a szerb fronton kezdődött Pancsova környékén, majd néhány nap múlva az orosz frontra vitték a 3. zászlóaljat. Az ezred parancsnoka ekkor Gallert Konrád ezredes. Részt vettek a téli hadjáratban 1915-ben, majd 1916 májusában az olasz frontra vezényelték az ezredet. Feladat a Doberdó-fennsíkot uraló San Martinó-i templom védelme. Azután ismét az orosz front következett. Az 1917-es orosz békekötés után az ezredet ismét az olasz frontra vezényelték, részesei a Piávénél történt

súlyos vereségnek. Regensbrucki Redlich Ernő altábornagy volt ebben az időszakban az ezred parancsnoka. 105 ismert csorvási katona esett el a 101. gyalogezred tagjaként a háborúban.

Az 1914-es eseményeket mindannyian jól ismerjük ám azt kevesen tudják, hogy a Békés megyéből induló katonák miért is voltak különlegesek.

1914 nyarán Ferenc József osztrák császár és magyar király parancsára a csapat elindult a harctérre. A 101-es gyalogezred Békés megyei fiatalokból állt, akik művelt emberek voltak, sokan például jártasak voltak a zenében is. Egy régi könyv nem csupán megőrizte a nevüket, de megörökítette a történetüket is. A kötet elején rögtön feltűnik egy név: vitéz Csonka István tartalékos törzsőrmester, aki túlélte a háborút. A néhai katona emlékeit Hankó József, helytörténeti szakértő őrzi.

A háború felderítéssel kezdődött, ahol Ágoston törzsőrmester húsz fővel indult útnak, ám a táborba már sosem tértek vissza.

Az ezred történetét megörökítő könyv egyik oldalán egy kézzel írott bejegyzés olvasható: „nehéz napjaink”. Szeptember 8-án ugyanis 11 halott, 48 sebesült és 47 eltűnt volt a veszteség. A háború óriási áldozatokat követelt, sokan a harctéren estek el, vagy hadifogság áldozataivá váltak. A háromezer főből álló csapatból több mint ezer ember esett el, ebből 105 csorvási.

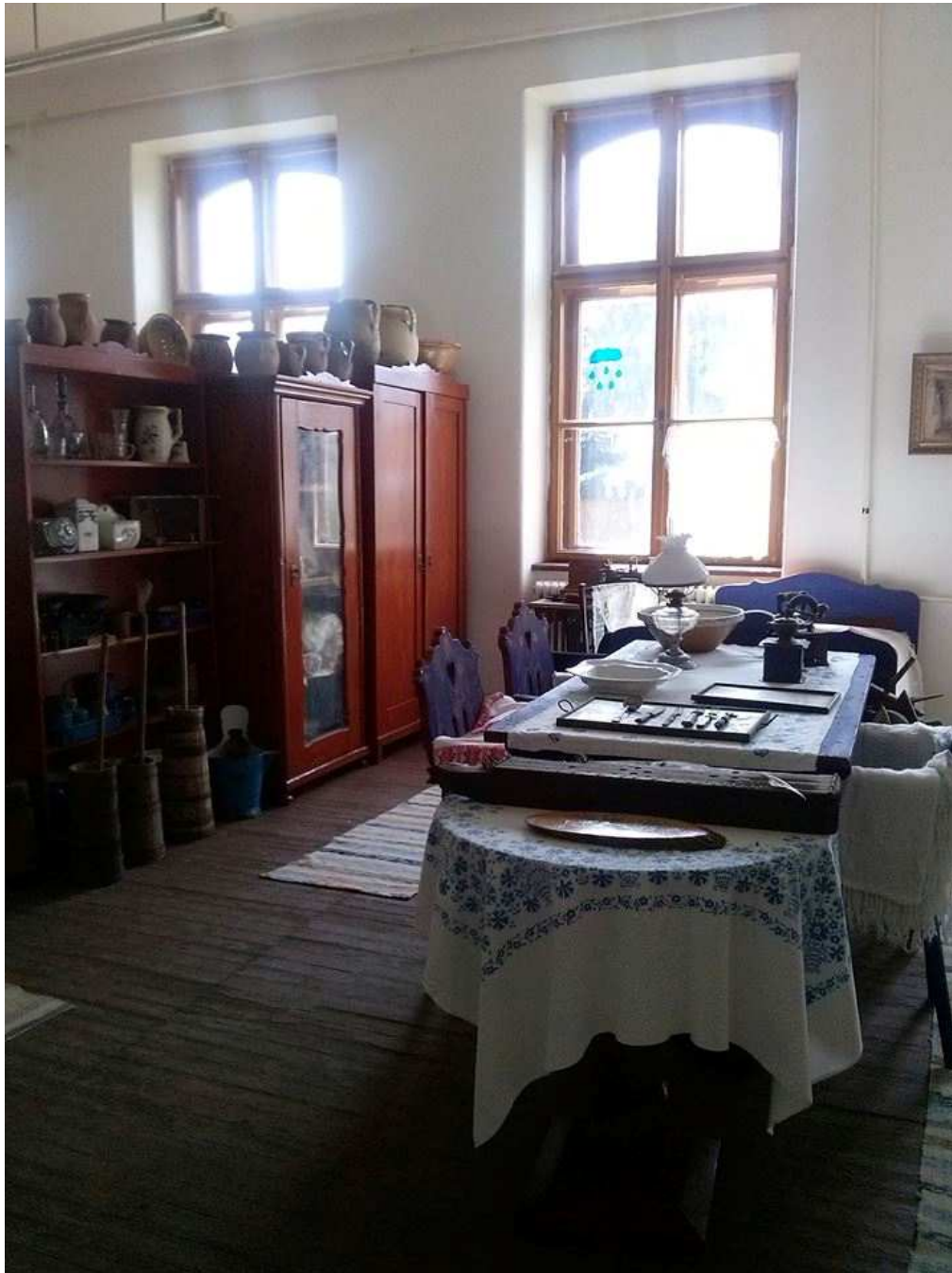
101. Császári és Királyi (közös) gyalogezred

Az ezred történetét megörökítő könyv.

3. terem: 1910-30-as évekbeli ház felszerelése

A harmadik helyiségben látható Csorvás egy 1910-30-as évekbeli állapotát tükröző ház felszerelése, szoba, konyha, kamra, gazdasági épület, a megfelelő bútorokkal, eszközökkel. A bútoros szoba jobb oldala a szlovák ház felszerelését mutatja jellegzetes kék bútorokkal. Megtalálhatóak mindazon háztartási felszerelések, melyek hazánkra is jellemzőek, viszont szlovák jellegűek. A konyha, a bútorok, a különböző eszközök csupán a díszítésben és a színvilágban térnek el. Ilyenek pl.: a terítők, az abroszok amiket kék és piros fonalból szőttek. Célja a kiállítás ezen oldalának a szlovák egyesület megteremtése, illetve egy egyedülálló szlovák tájház bemutatása. Csorváson több szlovák származású polgár élt, ennek köszönhetően a gyűjtemény könnyebben bővíthető.

A bebútorozott szoba másik oldalán a magyar szokásoknak megfelelő ház felszerelése van. Rengeteg használati tárgyat gyűjtöttek össze az előbb említett szlovák jelleghez hasonlóan, pl.: máktörő, kenyérsütő, sparhelt, petróleumlámpák, bádoggal locsolók, kenyérdagasztó, teknővályú nyárfából. Mosási eszközök: fateknő, majd később bádogteknőt használtak, melyben a ruhákat mángorlóval és sulykolóval mosták.

A szoba egy másik részén a hálószoba kialakítása figyelhető meg, a korhoz hű szalma betétes ágygal, illetve a felette lévő képekkel. Fontos megemlíteni az ún. szekrényes

fényképet, melyben a menyasszony fátylát, a férj kitűzőjét és a házasok közös képét tartották. Ebben az időben gyakori volt, hogy az elhunytakat otthon temették, ekkor az anyuka fekete hímzésű leplet és törölközőket készített. Sok használati tárgy van még, pl.: rokka, néprádiók, háziszappan, üst stb.

Ehhez a teremhez kapcsolhatóak a folyóson lévő mezőgazdasági és ipari eszközök, mint lószerszámok, grófi szerszámok stb.

Szekrényes fénykép(fátyol, kitűző, esküvői kép)

Wenckheimék

190 év a Wenckheimekkel

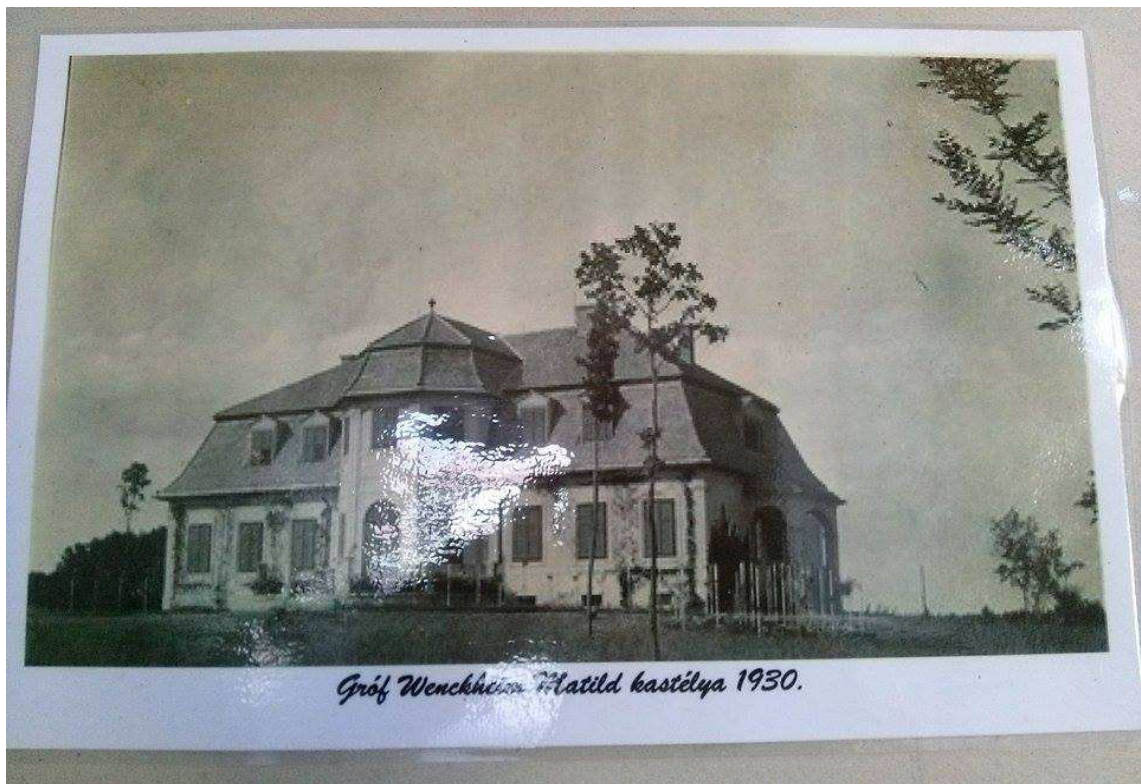
A törökök kiverése után harruckerni lovag Harruckern János György császári élelmezési főhadbiztos, magyar udvari kamarai tanácsos, későbbi Békés vármegyei főispán 1720-ban lett Csorvás-pusztá földesura, amikor III. Károly király neki adományozta a Békés vármegye területének nagyobb részét kitevő gyulai uradalmat. A később bárói rangra emelt földesúr 1742-ben bekövetkezett halála után fia, Harruckern Ferenc tulajdonába került a hatalmas uradalom. Az 1770-es úrbéri rendezésnél két részre osztották Csorvás-pusztát, egyik fele földesúri birtok lett, a másik fele a gyulaiak tulajdonába került. A báró 1775-ös halálával kihalt a Harruckern család férfiága, a leányági örökösök 1798-ban osztották meg vagyonukon, ekkor öt rátára (részre) osztották fel a gyulai uradalmat. Ezekben Csorvás neve nem szerepel. Ennek oka, hogy a csorvási 15 ezer 612 holdat, valamint a Kis-Apácán levő 796 holdat, a gyulai és a székudvari malmot, valamint a Csanád megyében lévő Királyhegyes pusztát nem osztották szét az örökösök között. Ezeknek a birtokrészeknek a jövedelmét szánták az örökösödési és osztozkodási költségek fedezésére. A megmaradt közös birtokok kezelésével a család legidősebb tagját gróf Wenckheim Józsefet bízták meg, így Csorvás-pusztá is az ő irányítása alá került. A későbbiek folyamán, fia gróf Wenckheim József

megváltotta ezt a majorságot, ezzel ez a földterület lett az első csorvási Wenckheim birtok. Csorvás-pusztát, az 1770. évi úrbéri rendezésnél kettéválasztották. Az egyik fele a gyulaiaké lett, a másik felén pedig urasági birtok jött létre. Az urasági birtok a szentetornyai határtól Szentmiklóspusztá határáig, Kis- és Nagy-Csákó határa mentén terült el mintegy 3 kilométer szélességben. Az urasági birtok 6584 hold nagyságú volt. A birtok sorsa, mivel nem volt tulajdonos, az örökséget kezelők az urasági részt bérbe adták. Az adatok alapján úgy látszik, hogy gróf Wenckheim Ferenc 1818-ban megváltott, a 6584 holdból 2020 hold földterületet. 1821-ben ezen a 2020 holdon létrejött az uraság önálló gazdasága. A birtok többi része bérlők kezébe került, amelyek között ott voltak a Harruckern örökség részesei is. A csorvási 2020 holdas urasági birtok gazdálkodásáról, ami gyakorlatilag Csorvás első majorja volt, az 1825-ös évről vannak adataink. Ezek alapján a major fő gazdálkodási tevékenysége az állattenyésztés volt. Gulyái voltak: fejős, szűz gulya, valamint göbolyökből álló gulya legelt a pusztán. Komoly lótenyésztés is folyt, mert az uradalom 1827-ben 250 lovat értékesített a csorvási ménesből. A juhtenyésztés is számottevő volt, mert az 1826. évi szaporulat számbavételénél, Csorváson 1043 bárányt találtak. A növénytermesztésnél az 1826. évi termés számbavételekor 528 pozsonyi mérő búzát, 1419 mérő árpát, 700 mérő zabot, és 120 boglya szénát termelt ebben az évben a gazdaság. Ezek alapján mintegy 600 hold körüli területen folyt növénytermesztés az uradalomban. A gazdaság épületeiről keveset tudunk, nyilván a tisztikar, az ott dolgozó cselédek rendelkeztek lakással. A gazda irányította a birtokot, őt Szabó Jánosnak hívták. A későbbiekben az 1840-es évek elején a gazda Gremperger János. Mellette számtartó, kasznár és 18-20 munkás, kocsisok, béresek juhászok dolgoztak a majorságban. 1848-ban a birtok jövedelme 4387 forint volt. A Wenckheimék lóré vasutakat is építettek, ami mintegy 16 km hosszú volt.

Csorvás kapcsolata a Wenckheim családdal 1818-ban 190 éve kezdődött, amikor Wenckheim Ferenc kb. 220 kh földet váltott meg a Harruckern hagyatékából, ezen a területen alakította meg az első Wenckheim-majort. Halála után ez a birtok (Nagymajor) gróf Wenckheim Antal tulajdona lett.

Gróf Wenckheim Károly a róla elnevezett major alapítója, gyermekei közül Géza gróf örökölte a Károly-majort és bérelte a Rudolf-majort. Géza első fia örökölte a Károly-majort, Matild lánya pedig a Rudolf-major örököse lett.

Rudolf-major

Rudolf-major örököse gróf Wenckheim Matild, apja 1922 után vette át a birtokot. 1925-ben építette fel a mai napig is álló kastélyát. Gazdaságát kiváló gazdatiszt Czédli János vezette, akinek fontos szerepe volt a gazdaság irányításában, és a kiváló tehenészet létrehozásában.

Gróf Wenckheim Antal örököse volt Henrik, és Sándor. Gróf Wenckheim Henrik halála után a Kismajornak nevezett birtokrészt leánya Mária grófnő örökölte, akit a csorvásiak kedveltek. Férje gróf Csáki Árpád volt, két gyermekük született, Antal és Olga.

Gróf Wenckheim Mária

Gróf Wenckheim Sándor

Gróf Wenckheim Sándor 1900. február 14-én Békéscsabán született. Nagykorúságának elérése után a csorvási birtokok az ő kezébe kerültek, mert húgának az örökrészét is kezelte. A birtok nagymajori része volt Sándor tulajdona, amelynek nagysága 1786 kh, azonban úgy tűnik, hogy át nem gondolt beruházások következtében a nagymajori gazdaság tönkrement. Ebben szerepet játszhatott a nagy gazdasági világválság is. Amikor a csorvási birtok helyzete válságos lett, a birtok gazdasági ügyeinek a rendezésére tőkés partnereket kellett bevonni, ezért létrejött az Uradalom Rt.

Gróf Wenckheim Sándor

A helyi hagyomány szerint a gróf Németországban ismerkedett meg a feleségével, aki színésznő volt. Állítólag a kastélyépítésre is azért került sor, mert a hölgy egy német kastélyt megpillantva azt mondta Wenckheimnek, hogy csak akkor megy hozzá feleségül, ha nekik is ilyen kastélyuk lesz.

*Gróf Wenckheim Sándor kastélya
(nagymajori Wenckheim- kastély)*

www.geocaching.hu — www.geocaching.com

Csorváshoz köthető személyek

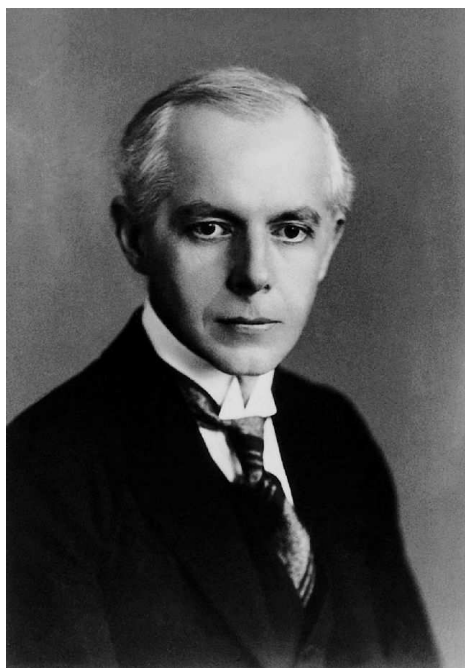
Prág Géza

Prág Géza 1901-ben született Csorváson, Prág Bonifác fia és Prág Albin unokája. Birtoka a mai „Brucellának” nevezett terület Csasz István halálával került a család tulajdonába, miután az örökösöktől a területet megvásárolták. Debrecenben Mezőgazdasági Akadémiát végzett, majd 330 kh-as csorvási birtokán gazdálkodott. Híres volt a lótenyésztete, majd Svájcból importált szimentáli marhákat tartott. Neve azonban a lótenyésztése által vált országosan ismertté. Lóállománya 50-60 darabból állt, ebből 35 db tenyészkanca volt. A világháború végén egy magas rangú orosz tiszt tartózkodott a tanyáján, ennek

köszönhetően a lovakat sikerült megmentenie.

Bartók Béla

Bartók Béla az anyai Voith családon keresztül köthető Csorváshoz. Bartók Béla anyai nagybátyja Voit Lajos a Magyaróvári Mezőgazdasági Akadémián szerzett oklevelet. Itt tanult vele együtt gróf Wenckheim Géza is, egy csorvási nagybirtok örököse. Barátságuk eredményeként Voit Lajos lett a csorvási gazdatiszti kúria gazdasági vezetője.

Voit Paula 1880. április 5-én a csorvási katolikus templomban házasságot kötött Bartók Bélával, aki Nagyszentmiklóson iskola igazgató volt. Házasságukból született a zeneszerző Bartók Béla.

Természeti környezet

Sarkadi dülő akácfái és a volgamenti hérics

A facsoport a település kiemelten védett természeti értéke, valamint hazánk egyik legritkább és legveszélyeztetettebb növényének, a volgamenti héricsnek (*Adonis volgensis*) lelőhelye. A hérics áprilisban feltűnő virágai már messziről odavonzzák a tekintetet. A növény az Alföld löszpusztai flórájának 8 ezer évvel ezelőtti

jégkorszak után kialakult és azóta eltűnt tajga és erdős sztyepp növényzetének egyetlen fennmaradt természeti emléke, melyet 1935-ben fedeztek fel Csorváson Herkner Zoltán MÁV főmérnök közreműködésével. 1935 áprilisában a növény feltűnő virágaira Herkner Zoltán figyelt fel, miközben Csorvás és Orosháza között a vonatról nagy sárga virágú növényeket vett észre. A főmérnök Jávorka Sándornak küldte el a növényeket meghatározásra és ő azonosította a fajt volgamenti héricsként. A felfedezés idején csak Csorvás község határában 15 helyen vált ismeretessé, összesen 482 tő. Az 1970-es évekre a kipusztulás közelébe került. Az Országos Természetvédelmi Hivatal 1971-ben nyilvánította védetté a növényt. Dr. Tildy Zoltán az Országos Természetvédelmi Hivatal akkori elnöke a védetté nyilvánításról hozott határozatában a következőképpen rendelkezik: "*A volgamenti héricset (Adonis volgensis Stev.) - mint az Alföld löszpusztai flórájának jégkorszak utáni időből fennmaradt reliktum növényfaját - védetté és természetes termőhelyeit természetvédelmi területté nyilvánítom. A védetté nyilvánítás kiterjed e növényfaj minden egyedére és azok minden fejlődési alakjára.*" A jogi védelemnek, majd a természetvédelmi beavatkozásoknak köszönhetően a faj egyedszáma jelentősen gyarapodott. Azonban a szakirodalom a növény helyzetét szinte reménytelennek tartja, mert a populáció kicsi és a lelőhely sajnos nehezen védhető.

A település címerében is szereplő virág Közép-Európában kizárólag Csorváson található. Előfordulási helye a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság területéhez tartozik. A nemzeti park munkatársai, valamint a helyi lakosok a virág termőhelyét virágzás közben fokozottan figyelik, hiszen már egyetlen tő kiirtása komoly gondokat okozhat a

populációban. A virág tövenkénti természetvédelmi értéke 250.000 Ft. A héric és környezete Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez tartozik.

Homokbánya tava (Forrás-tó)

A területen a bányaművelés 2005-ben szűnt meg. Egy 2006-ban benyújtott pályázat (LEADER+) segítségével készülhetett el a tó rehabilitációja, valamint a terület szabadidős célokra megfelelő átalakítása. A tómedret és környékét felújították, a tó körül sétányt alakítottak ki ismertető táblákkal, új építésű faházzal és a közepén lévő szigetre vezető kis híddal. Körülötte újonnan telepített fák találhatók: magas kőris, nemesnyár, szomorúfűz, madárberkenye és platán. A parton 2 méter szélességben meghagyták a nádist. A tó környezete természetes módon erdősült be. A belső tórésznel megtalálhatók fehér füzek, zsióka és fehér nyárfák is. Kialakításra került egy gyermek kirándulóhely, tanösvény és a Csorvási Vadásztársaság együttműködésével egy Skeet pálya is. A szabadidő kellemesebb eltöltése érdekében strandlabda pálya, pihenőhely is készült. 2010-ben GDF SUEZ Zrt. pályázat segítségével tovább szépült a környezet: padok, szeméthyűjtők, kerékpártárolók létesültek. Az egykori homokbánya helyén kialakult tó és környezete a helyiek jelenleg egyetlen kikapcsolódási helye, legyen szó családi hétvégéről vagy horgászatról. A horgásztóba rendszeresen telepítenek halakat. Az itt fészkelő madárvilág és a vízhez kötött életmódú állatvilág szempontjából jelentős élőhelyi szerepe van. Kiemelt oltalma a biológiai sokféleség megőrzése miatt fontos. Oktatási, esztétikai és szabadidős tevékenységi célokat is szolgál. A tó és környezete 1993 óta Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez tartozik.

Szabadság park faállománya

Az 1,2957 ha terület Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez tartozik és 1993 óta védett. A terület az 1930-as években komoly szerepet töltött be a település életében; a vásároknak és heti piacoknak adott helyet. A valamikori vásártér egy részén parkot alakítottak ki. A park értékes növényállománya városképet meghatározó, a zöldfelületi rendszer jelentős eleme. Az idős fák között megtalálható nyugati ostorfa, oszlopos tölgy, kocsányos tölgy, vadgesztenye, ezüst- és nagylevelű hárs, platán, diófa, csörgőfa, óriás nyárfa, ezüst juhar. Fiatal csemetéket, tölgyeket és páfrányfenyőket is ültettek. Fontos a park faállományának, cserjefajainak és aljnövényzetének megőrzése természeti, kulturális, szabadidős, esztétikai és oktatási célból is. A fák pusztulása esetén javasolt a lehetőleg ugyanolyan fafajú fával történő pótlás elvégzése. A fák gallyazása csak a személyi sérülés vagy vagyoni kár megelőzése miatt indokolt. Az esetlegesen előforduló, a telepített park növényállományán kívül spontán megtelepülő idegenhonos, invazív fák és cserjék eltávolítása és lehetőség szerint őshonosakra történő lecserélése javasolt.

Római katolikus temető faállománya és a Bartók-emlékhely

Csorvás az egyik legjelentősebb Bartók-emlékhely, hiszen a világhírű zeneszerő és zongoraművész szülei a csorvási katolikus templomban kötöttek házasságot 1880. április 5-én. A csorvási katolikus temetőben Bartók Béla anyai családjának, a Voitoknak négy tagja nyugszik, közöttük Voit Mórné Bartók nagyanyja is. Bartók születésének 110. évfordulójára 1995-ben elkészült a család síremléke, amelyet a köztársasági elnök felesége Göncz Árpádné avatott fel. Csorváson számos dolog jelzi a Bartók kultuszt. A kultusz csúcspontja 1981, Bartók születésének századik évfordulója volt, amikor nagyszabású rendezvénysorozat keretében a csorvási könyvtár Bartók nevét vette fel. A katolikus temető hosszú távú megőrzése, fenntartása és az emlékhely állapotának időszakos felülvizsgálata kiemelten fontos. A temető faállománya természeti emlék, melynek tartós megőrzése nagyon fontos.

Piactér platánfái

A platánfasor értékes, városképet meghatározó természeti emlék. A platánok a zárvatermők nagyon ősi csoportja, már a kréta időszakban megjelentek (146 millió évvel ezelőtől 65,5 millió évvel ezelőttig). A platánfák hatalmas kort képesek megélni, akár több száz évig élhetnek miközben óriásivá nőhetnek. Az azonos méretű fák esztétikai szempontból is jelentősek, valamint azért, mert nagymértékben javítják a környezetük mikroklímáját. A védettség célja a faállomány hosszú távú megőrzésének, fenntartásának biztosítása.

Kondorosi határ melletti törpe mandula (hangabarack)

A tavasszal virágzó díszes, rózsásvörös virágú növény Közép-Európától Kelet-Szibériáig fordul elő. A rózsafélék családjába tartozó cserjefaj üde színfoltot képez a flórában. A törpemandula néhány évtizede még Csorvás és Kondoros térségében gyakoribb növény volt, de mostanra beszűkült az élettere és ehhez hasonló csoportos előfordulása ritka. Érdekes tény, hogy a faj Romániában nem védett de Ausztriában, Magyarországon, Csehországban és Szlovákiában szórványosan él és ezekben az országokban szigorúan védett növény (nálunk például eszmei értéke 10.000 Ft). A törpemandula termése ehető, habár ízértéke és gyógyhatása alig közelíti meg a manduláét. Ezért fontos, hogy a növény tavaszi virágain csak a szemünket legeltessük, hiszen a kiemelt értéket képviselő és védeltséget élvező növény oltalma országosan csökkenő egyedszáma, valamint esztétikai értéke miatt rendkívül fontos.

Köztemető faállománya

A különlegesen szép példányokból álló faállomány és aljnövényzet hosszú távú fenntartásának, megőrzésének biztosítása fontos.

Almádi-tó partjának faállománya

A terület 1993 óta védett. Az Almádi család birtokához tartozott ez a szántók által körülvevett, főként idős szürke nyárból álló parkmaradvány. A nyárfákból mára sajnos több példány kiszáradt, de található még itt gledícsia, mezei szil és kocsányos tölgy is, a cserjeszintben pedig fekete bodza és narancseper. Az Almádi-tó az egykori kastélypark része volt. A tónak szakrális jelentősége volt, mivel a neoprotestáns egyházak bemenítésre használták a tavat. A park faállománya üde színfolt az alföldi síkságon. A faállomány, a cserjefajok és az aljnövényzet megőrzése és fenntartása oktatási és esztétikai érdek. Az itt fészkelő madárvilág és a vízhez kötött életmódú állatok szempontjából jelentős élőhelyi szerepe van. A biodiverzitás megőrzése szempontjából is érdemes az oltalomra.

Petőfi-pusztai park és kastély

A kiskastély 1880-ban épült, egy ideig ezt használta Wenckheim gróf lakhelyül. 15 hektáros park veszi körül értékes faállománnyal. A kiskastély mellett épült 1924-28 között a nagykastély, melyet 1977-ben felrobbantottak. Keményfás ligeterdő maradvány is található a területen, idős 150-200 éves kocsányos tölgyekkel, magyar kőrissel, mezei juharral és vénicszillel. A kastély körül több idős oszlopos kocsányos tölgy és vadgesztenye található. Gazdag a cserjeszint, aljnövényzetében pedig az egykori ligeterdőre utal a zöldes sás, az ibolyafajok, az erdei gyömbérgyökér, valamint a farkasalma jelenléte. A 9,6 hektár terület 1993 óta védett.

Rudolf-majori kastélypark

1925-1928 között Gróf Wenckheim Rudolf vadászkastélynak építtette a 12 szobás Rudolf-majori kastélyt, majd gróf Wenckheim Matild lakta. A kétszintes manzárdtetős épület 1945-ig volt a grófnő lakhelye, azóta több funkciója volt. Az államosítás után tsz irodaház lett. A klasszicizáló homlokzati elemekkel díszített épület a 2010-es években végrehajtott felújítás és korszerűsítés által, a LEADER-program keretében harminc férőhelyes ifjúsági és turisztikai szálláshellyé lett kialakítva. A főbejárati eredeti kovácsoltvas kapu a két kőoszlopfővel még ma is megvan. A park legidősebb fái az 5 db 200 éves kocsányos tölgy, de vannak idős magyar kőrisek, vénicszil és mezei juhar is. Az idegenhonos fajok közül nyugati ostorfa, ezüsthárs, szivarfa, ezüst juhar és buxus is előfordul, valamint megfigyelhetőek a

különböző tuja- és fenyőfajok is. Az itt élő különböző kisállatok, madarak, rovarok élőhelyeként is fontos a védelme.

Makkos kiserdő

Az 1 ha területen, mely 1993 óta védett, 50-80 éves kocsányos tölgyek találhatóak, 10-15 méter széles vasút és földút által határolt mezsgyében, 2-3 sorban ültetve. A tölgyek alatt néhol magyar kőris is van. Cserjeszintjén gyepűrózsa, fekete bodza, cseresznyeszilva, dió, fehér nyár, orgona, fehér eper, fagyal, kislevelű hárs figyelhető meg.

Hankó-gyep

A valamikori gyepterületet a főút és a bekötőút mellett néhány akác szegélyezi. Természetes tájrészlet, mely emberi beavatkozás nélkül jött létre, sohasem művelték. Fűregyík és mezei pacsirta figyelhető itt meg. A terület szintén Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez tartozik az itt élő, kiemelt értékeket képviselő növényfajok miatt 1993 óta védett.

Batthyány utca 4. számú ingatlan előtti jegenyenyár

Fontos városképet meghatározó elem a természetes, szabályos koronájú jegenyenyár.

István király úti vadgesztenyefák

Az azonos méretű fák esztétikai és városképet meghatározó szerepük miatt érdemesek a helyi védelemre. Nagymértékben javítják a környezetük mikroklímáját.

Gubján-forrás menti nádas

1,3 ha kiterjedésű nádas, amely egy Maros fattyúági ősmeder elhagyott mélyedésében található 1993 óta védett. A nádasra sok helyen süntök fut fel, szélén fekete bodza és kiszáradó félben lévő akácfák találhatóak. A terület Békés megye helyi jelentőségű természetvédelmi területeihez tartozik.

Mágocs-ér (Hajdúvölgy)

A Mágocs-ér ezen szakaszát 100%-ban benőtte a nádas. A 3 ha természetvédelmi területet néhol a kanyargós eret akác és fekete bodza, de többnyire szántók határolják mindkét oldalon, néhány helyen földút is vezet mellette. Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési

(NATURA 2000) terület. Régen a Maros folyó ága volt, melynek folyása két ágban a Mágocs-érbe érkezett. Hajózható volt és valószínű, hogy a csorvási templom köveit vízi úton, ezen keresztül szállították az 1100-as évek környékén. A Hajdúvölgy ökológiai szerepet tölt be. Oltalma a vizes élőhely és a hozzá kötődő élővilág megőrzése, háborítatlanságának biztosítása miatt szükséges. Természetközeli tájrészlet.

Sárgás (bányagödör)

Az érintett terület Békés megyében, Csorvás északi részén, belterületen található. A bányaterület az Alföldi nagytáj, -Körös-Maros köze középtáj-, és a Békési-sík területére esik. A terület északi oldalát mezőgazdasági terület, déli oldalát temető, keleti oldalát erdősáv, nyugati oldalát a Bajcsy-Zsilinszky utca határolja. A terület bányászat előtti hasznosítása feltehetően szántóföld, illetve parlag volt. A bányagödör területét később külfejtéses bányaként hasznosították, melynek nyersanyaga agyag volt. A bányászat időbeli kiterjedése kb. az 1900-as évek elejére tehető. A bányató a város felszíni víz elvezetési rendszerben jelenleg záportározó funkciót tölt be. A záportározóba nyugati és dél-keleti irányból csapadékvíz bekötés csatlakozik. A bányagödör 331 ha-ról gyűjti össze a keletkező vízmennyiséget.

A bánya által igénybe vett terület nagysága 1.8563 ha. A gödör fenékszintje az utcához képest 1,5-2 méter mélyen van. A bányatelek „L” alakban helyezkedik el, és mintegy 80%-át teszi ki a tényleges bányagödör.

Csorvás Nagyközség Önkormányzata 2000-ben pályázatot nyújtott be a bányajáradék Környezetvédelmi Alap Célfeladataként kezelt, a község belterületén található felhagyott agyagbánya tájrendezési kiviteli tervei elkészíttetésének a finanszírozására.

A tájrendezés célja egy rendezettebb környezet kialakítása volt, mely az ember számára biztosítja a természetközeli kikapcsolódás lehetőségét, az állat-és növényvilág számára pedig kedvezőbb életfeltételeket teremt. Az önkormányzat a rendezendő területre pihenőparkot, vízi élőhely kialakítását, illetve a már kialakult élőhelyek, madárvilág életterének biztosítását jelölte meg újrahasznosítási célként. A közreműködő hatóságok a meghatározott újrahasznosítási céllal egyetértettek.

Eszztétikai okokból szükség volt növényzet (füvesítés, fák, bokrok) telepítésére, valamint védett növény-és állattani értékek élőhelyének kialakítására. Fontos volt emellett még a védett állatok betelepítésének lehetősége is. A túlnyomóan roncsolt területnek megfelelően nincs jellegzetes, élőhely függő állatvilága. A fajok többsége a környező kertekből téved a területre, csak néhány faj választotta élőhelyéül a bányagödört. A gerinctelenek közül a szongáriai cselőpók, és a közönséges boglárka fordul elő, ami a tapasztalatok szerint igen ritka, valamint a ligeti csiga és a több fajjal képviselt egyenesszárnyúak és a pókfajok.

A gerincesek közül a rétic síp, a kétéltűek közül a zöld varangy, és a barna ásóbéka, a hüllők közül a fűg gyík (*Lacerta agilis*, eszmei értéke: 10.000 Ft), a madarak közül a nádírigó, balkáni tarkaharkály (*Dendrocopos syriacus*, eszmei értéke: 50.000 Ft), sárgarigó, tövisszűrő gébics, és a csilpcsálpfűzike található itt meg. Emlősök közül a leggyakrabban előforduló állatok: a rágcsálók, cickányok, keleti süni, róka, vakondok és a korai denevérek. A felhagyott bányagödört több védett és nem védett állatfaj is használja, ennek ellenére természetvédelmi szempontból jelentéktelennek ítélték. A táj meglévő arculata, annak korrigálása, megőrzése érdekében az alábbi, itt élő őshonos fa és cserjefajok telepítése a kívánatos: kocsányos tölgy, tatárjuhar, mezei juhar, hazai fűz és nyárfajok, mezei szil, magas kőris, keskenylevelű kőris, vadkörte, egybibés galagonya, kökény, csíkos kecskerágó, veresgyűrű, som, stb.

A megvalósítás lépései: előkészítő munkák, földmunkák, növényzettelepítés, valamint egyéb munkálatok lettek volna. A tájrendezési munkálatok nem jöttek létre. Jelenleg tervben van a megvalósítás.

Szelídgesztenyék

Csorváson a Rákóczi utca 68. sz. alatt találhatóak meg a szelídgesztenyefák. Az Alföldön ritkának számító három szelídgesztenyefa értékes termése és fája miatt érdemes a helyi védelemre, hosszú távú megőrzésük oktatási célt is szolgál.

Eredet

A szelídgesztenye múltja és irodalma nagyon gazdag. Sokan ugyanis úgy vélték, hogy a rómaiak vagy mások – jóval később – a törökök hozták magukkal és terjesztették el nálunk is. A vizsgálatok és levélkövéletek azonban azt bizonyítják, hogy a szelídgesztenye a tölgyerdőkben, mint keveréknövény ősidők óta itt él. Amikor az erdőterületeket művelésbe vették, a tölgyfákat kivágták, de a termést érlelő gesztenyefákat meghagyták, így jelentős gesztenyeligetek, sőt erdők alakultak ki.

Tudományos neve *Castanea sativa*. A bükkfafélék családjába (Fagaceae) tartozik. Igen terebélyes, nálunk kb. 20 m magasságúra növő fa. Szabad állásban törzse vaskos, zömök, sokszor csavarodott, általában már alacsony magasságban elágazik. Zárt állásban hengeres, nyúlánk. Gyökérzete terjedelmes. A korona eleinte kúp alakú, de az idős egyedeké vaskos ágakból felépülő, boltozatos és szétterülő. A kéreg a kor előre haladtával mélyen repedezetté válik. A levelek lándzsásak, 12-20 cm hosszúak, szélük fűrészkes. A levél bőrnemű tapintású, fonákja fiatalon csillagszőrös, molyhos, felül fényes, sötétzöld. A levél csúcsa keskeny, hegye rövid. A levélnyel hossza 2–5 cm. Az elszáradt levelek egy része télire is fent marad. Virágai csak nyáron, június közepétől jelennek meg. A virágok egyivarúak. A 20-30 cm hosszú, felfelé álló füzérvirágzaton belül a nőivarú virágok alul, a hímivarúak a felső részen helyezkednek el. A makktermés nagyon szúrós kupacsból fejlődik. Egy kupacson belül 1-3 sötétbarna, fénylő makktermés található. Érés ideje október. A nálunk élő populáció esetében általában három mag fejlődik a terméságazatban.

A szelídgesztenyefa nagyon hasznos növény. A 200-300 éves fa nem ritkaság, de nyilvántartanak ezeréves gesztenyefát is. A virága jó méhlegelő, a gesztenyeméz különleges csemege.

Az apró szemű gesztenyét évszázadokon keresztül nemcsak a vaddisznók fogyasztották, de a házi disznókat is ezzel takarmányozták.

Turizmus és vendéglátás

Ger-Vik tanya

Az alföldi, illetve a Békés megyei turizmus egyik elmaradhatatlan programeleme az évszázadok óta itt élő szlovákság hagyományainak megismerése.

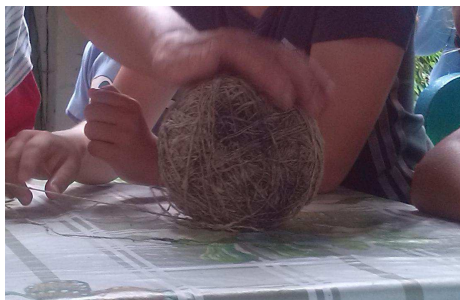
Erre kiváló lehetőséget nyújt a csorvási tanyavilágban, azaz néhány perces autó-, illetve alig egy órás kerékpárút távolságra a Ger-Vik tanya. A Ger-Vik tanya szlovák tájjellegű, Csorvás mintegy száz éves dűlőútján található meg.

A több mint száz éves felújított épület híven visszaadja a tótkomlósi szlovákok vagy ahogy a köznyelv ismeri tótok életformáját. Az épület körülbelül az 1900-as évek körül épült. Akkoriban a Puskás család tanyája volt. Később Puskás Mihály lányai örökölték meg (1930). Az évek során több tulajdonosa is volt a tanyának pl. Lencse László, valamint jelenleg Trnkóczi Jánosné Kukucska Zsuzsanna.

„Tótkomlósi szlovákok vagy ahogy a köznyelv ismeri tótok közül származom. Így hát az ő kultúrájukat, hagyományaikat és gasztronómiájukat hoztam magammal.”

Zsuzsa néni előtt éltek még itt, de körülbelül 10 éve már nem lakják a tanyát. Az emberek gazdálkodtak, saját maguk teremtették meg a megélhetéshez szükséges feltételeket. Takarmányt termesztettek, illetve jószágokat neveltek. A ház körül rendkívül sok munka volt, akár nyáron akár télen. Jelentősek voltak a kézimunkák, pl. a lányoknak kötelező volt a strafériát kihímezni (ágyneműt kihímezni, ha férjhez ment). Akkoriban nem volt anyag, azt kenderből és lenből szőtték. A kender szárából lett a madzag, melyet kézzel sodortak és ebből lett a rokán.

A tanya szobájában padkás búbos kemence található. A kemence fűtési lehetőség volt, de benne sütni és főzni egyaránt lehetett, illetve ma is lehet. A lakás két szobából áll. Egy tiszta szoba ami díszesebb, itt nem éltek, csak akkor használták ha gyermek született. A másik szoba a lakószoba ahol minden napjaikat töltötték. Kezdetben fehér falak jellemezték a tanyát, majd más-más mintákat festettek rá.

„Nagymamám még a fal elhúzását is festette venyigével, illetve a tótkomlói tájházat” - tette hozzá Zsuzsa néni.

Kicsi ablakok, földes szoba, alacsony ajtók, téli ajtón a hosszú kampó, 50 cm-es vert falak jellemzik legfőképpen a tanyát. Minden eredeti, nincs vakolás, sárral tapasztották a falakat. Az ablakokon a spalettát, Konczos Éva festőművész festette meg. Az idelátogatók nemcsak a korabeli szlovák család életébe engednek betekintést, hanem akár ki is próbálhatják az itt folytatott tevékenységeket.

A díszes spaletta

Tavasszal tarhonyakészítés, szappanfőzés várja a vendégeket, nyáron bodzaszörpöt főzhetnek az idelátogatók, míg az ősz a szilvalekvárfőzés ideje a Ger-Vik tanyán. Természetesen nem csak szezonális elfoglaltságot nyújt a szlovák tájház, hiszen kézműves foglalkozások, sütés, főzés, mézeskalács-készítés, falusi vendéglátás teszi még

hangulatosabbá az itt töltött órákat. Fontos a szlovák tájjellegű ételek készítésének bemutatása. Ilyen pl.: gőzön főtt (kvaszienka) ami speciális szlovák étel,- almás bejgli (jablko nyika),- sztrapacska, -levesek közül pedig a káposzta leves.

„Számomra hobbi a tanyán töltött idő, mindig többet és többet teszek hozzá, ez tesz boldoggá. A szlovákságot igyekszem behozni... a tanya az eredeti állapotában van, csak az állagát akarom megóvni.” - tette hozzá Trnkóczi Jánosné Kukucska Zsuzsanna.

Trnkóczi Jánosné Kukucska Zsuzsanna rendezett már mézeskalács kiállítást szlovák falvakban és városokban egyaránt, illetve főkötő kiállítást. Az utóbbi darabjait Nógrád megyében gyűjtötték, majd a kistarcsai rokonaival együtt szervezték meg a kiállítást.

A Ger–Vik tanya szervezett osztálykirándulásoknak is kedvelt célpontja, a diákok nemcsak hasznos helytörténeti ismeretekhez juthatnak, hanem kirándulást is szerveznek számukra a legendás betyár, Rózsa Sándor egyik kedvelt alföldi búvóhelyére.

Eszter tanya

Magyarország délkeleti részén, Békés megyében, Orosháza és Békéscsaba között, Csorvás kisváros határában találni az Eszter tanyát, amely a tanyasi élet hangulatát idézi a körülötte lévő erdővel, és a 81 éves öreg eperfájával. Az idelátogató vendégeknek lehetőséget nyújt családi, baráti, szakmai találkozók és rendezvények lebonyolítására. A tanya a Falusi Turizmus Országos Szövetsége által minősített 3 napraforgós falusi szállásadóhely és üdülési csekk elfogadóhely.

A tanya két, 3 ill. 4 ágyas szobából áll (szükség szerint pótagyazható), 8-10 fő elhelyezésére alkalmas. A tanyasi építkezés jegyeit őrzi a kemence, az alacsony ajtók, a mestergerenda, és az 50 cm-es vertfalak. A szobák korhű, tájjellegű, a kényelemnek megfelelő bútorokkal, népi szöttesekkel és a paraszti élet használati tárgyaival kerültek berendezésre. Minden szobához fürdőszoba tartozik. Aki a világ híreire kíváncsi a társalgóban elhelyezett televízió megnézheti azokat. A teakonyha eszközei és berendezési tárgyai (mikrohullámú sütő, tea- és kávéfőző, hűtőszekrény, gáztűzhely) a kényelmes sütést, főzést teszi lehetővé.

Rendezvények

lebonyolítására egy 60 négyzetméteres terem és egy ugyanekkora szilárd burkolattal ellátott tanyasi színpad alkalmas. Itt a tanyasi élet hangulatával teheti felejthetetlenné családi alkalmait. Lakodalmat már tartottak ezen a helyen.

Az idelátogató gyerekek is jól érezhetik magukat a fából készült játszótéren és a hozzátartozó focipályán.

Rengeteg kikapcsolódási lehetőség adott a tanyán. Kerékpár kölcsönözhető a környékbeli túrákhoz. Ellátogathat Kondorosra a csárdához, vagy csatlakozhat a kerékpáros csillagtúrához.

A gazdasági udvarban mangalica és juh is található. A gyerekek számára az állatsimogató szolgálhat felejthetetlen élményt.

Előzetes egyeztetés alapján mindenki választhat kedvére a programokból: sétakocsikázást hintóval vagy panoráma kocsival, pónilovaglást, -idény és igény szerint- bemutató jellegű mangalica disznótort, házi kenyér-és kalács sütést, a hagyományoknál maradva kemencés és szlovák tájjellegű ételek megkóstolását, kézműves foglalkozást (csuhé, szalma, gyöngyfűzés, népi hímzés, szövés, gyertyamártás). Az udvaron bográcsozóhely, flekkensütő, szalonnasütő teheti még hangulatosabbá az estéket. A csendet és a nyugalmat, amiből a ma emberének kevés van, itt megtalálni. Teljesen más minőségű pihenést, aktív kikapcsolódási lehetőséget nyújt az idelátogatóknak.

Hagyományőrző programok

Az Eszter-tanyán található szállás és programlehetőségen kívül a mellette található két szomszédos tanyával (Ger-Vik tanya, Mangalicás tanya) együtt állítja össze a programokat a vendégek számára. Lovas programokra tavasztól őszig lehetőség van. Rövidszáras és hajtószáras pónilovaglás, sétakocsizás panorámakocsival (12 fő), hintós kocsizás.

Falusi vendégasztal: a falusi vendégasztal szolgáltatás keretein belül házias ételek, szlovák sütemények, főételek, kemencében sült kalácsok, csülök, töltött káposzta, mangalica húsból készült pörkölt és sülték, és a hozzá kínált csongrádi tájjellegű borok fogyaszthatók. Borkóstolós vacsorák közül is válogathatnak az ide érkező 10-15 fős csoportok. Ezek a programok a hangulatos tanyasi vacsorákat idézik fel.

Rudolf-majori kastély

Csorváson a XX. században a szántóterületek jelentős része nagybirtokosok kezén volt. Az uradalmak majorjai a falutól 4-8 kilométer távolságra helyezkedtek el. Az 1940-es években még négy Wenckheim-kastély volt megtalálható: a Károly-majori Wenckheim-kastély, a Rudolf-majori Wenckheim-kastély, a kismajori Wenckheim-kastély és a nagymajori Wenckheim-kastély. Ma csupán a Rudolf-majori kastély és a kismajori Wenckheim-kastély található meg, a másik kettőt lebontották az alapig.

A 12 szobás Rudolf-majori kastélyt 1925-1928 között Gróf Wenckheim Rudolf vadászkastélynak építtette, majd gróf Wenckheim Matild lakta. A kétszintes manzárdtetős épület 1945-ig volt a grófnő lakhelye, azóta több funkciója volt. Az államosítás után tsz irodaház lett.

A kastély jelenleg harminc férőhelyes ifjúsági-, és turisztikai szálláshelyként funkcionál. A főbejárati eredeti kovácsoltvas kapu a két kőoszlopfővel még ma is megvan. A kastély 4 ha-os parkjában 18 lombos, 8 cserjefaj és 3 örökzöld fafajta őrződött meg.

Forrás-tó és pihenőhely

Az egykori homokbánya tava és környezete ma a helyiek kedvenc horgász-, és pihenőhelye. A területen a bányaművelés 2005-ben szűnt meg. Egy 2006-ban benyújtott pályázat segítségével készülhetett el a tó rehabilitációja, valamint a terület szabadidős célokra megfelelő átalakítása. Kialakításra került egy gyermek kirándulóhely, tanösvény és a Csorvási Vadásztársaság együttműködésével egy Skeet pálya is. A szabadidő kellemesebb eltöltése érdekében strandröplabda pálya, valamint pihenőhely is készült. 2010-ben tovább szépült a környezet: padok, szemégyűjtők, kerékpártárolók létesültek.

A tó jellemző halfajtái a ponty és az amur, amiket a horgászok természetes partról foghatnak ki. A tó és környezete, mely természetes módon erdősült be, tökéletes lehetőséget nyújt a pihenésre azoknak, akik szeretnének egy kicsit kiszakadni a mindennapi mókuserékből és a természetben feltöltődni.

Nemzetközi Népzenei Fesztivál

Már majdnem 20 éve minden évben megrendezi a Juhász Kálmán népzeneész - oktató által vezetett Csorvási Nefelejcs Népzenei Egyesület a csorvási népzenei fesztivált, ahová a Békés megyei népdalkörök, zenekarok mellett, Kurticsról, Kis-és Nagyiratosról, Hódmezővásárhelyről, Kazincbarcikáról érkeznek a vendégek, ezáltal a rendezvény nemzetközinek számít. Csorvás a népzenei rendezvénnyel Bartók Bélára, annak születésére (1881. március 25.) emlékezik.

A Bartók család egy jelentős eseménye – Bartók Béla szüleinek házasságkötése – Csorváshoz kötődik. Valamint a család egy része a katolikus temetőben nyugszik. Bartók 1905-ös első hosszabb gyűjtőútja alkalmából Csorváson járt; két dalt és egy népballadát jegyzett le. A csorvási népzenei fesztiválon népdalcsoportok mutatkoznak be és mérik össze zenei tudásukat színvonalas produkciók keretében. A rendezvény színvonalát hangverseny is emeli, ami a zeneértők és kedvelők számára is kitűnő zenei élményt biztosít. Mindez megegyezik Bartók szellemiségével és ezt a csorvásiak örömmel és tudatosan tartják fenn. A kétnapos össznépi zenélésre minden évben március 23-án kerül sor, a csorvási Művelődési Házban.

A vendégeket általában a Rudolf-majori kastélyban vagy a Hérics szállóban szállásolják el. 2013-ban 11 település 16 csoportja lépett fel. A csorvási népdalkör és citerazenekar támogatása kiemelt fontosságú hagyományörző-, -ápoló, és -teremtő célokból.

Hérics Szálló és Konferencia Központ

Az épület a 47-es főúttól mintegy 100 m-re, csendes, nyugodt környezetben található. A Hérics Szálló és Konferencia Központ 2008-ban épült. A kb. 6000 lélekszámú Csorvás kedvező fekvésének köszönhetően a megyeszékhely, Békéscsaba (kb. 20 km), valamint Gyopárosfürdő (kb.16 km) könnyen megközelíthető akár tömegközlekedéssel, akár autóval. A természetet kedvelő vendégek is megtalálják amit keresnek, hiszen a közelben lehetőség van gyalog- és biciklitúrák - kerékpár tárolás biztosított -, horgászat, lovaglás, vadászat és egyéb szabadidős programok megszervezésére is.

A szálló - mely teljes körűen akadálymentesített - sérült személyek, ifjúsági csoportok, osztályok, családok, baráti társaságok, valamint egyéni turisták számára is kényelmes pihenést nyújt szalonnasütési, bográcsozási lehetőséggel és nagy kertjével. Ingyenes, zárt parkolásra is van lehetőség.

Az év minden napján összesen 10 szoba garantálja 28 látogató számára a nyugodt pihenést. A kétágyas szobákhoz (2 db) külön-külön, a háromágyas szobák esetében (8 db) két-két szobához tartozik vizes blokk (zuhanyzó és WC). A földszinten felszerelt konyha áll a vendégek rendelkezésére. Igény szerint a szálló étkezést is biztosít.

Az épület felső szintjén elhelyezkedő konferenciaterem alkalmas kisebb-nagyobb rendezvények, konferenciák, tréningek, árubemutatók, állófogadások, céges rendezvények, továbbképzések, kiállítások, oktatások, bálók lebonyolítására maximum 70-80 főig. A terem természetes megvilágítású, modern technikai eszközökkel van felszerelve.

Kirándulási lehetőségek:

- Csorváson a Hudák Család Kéziszövő Műhelye (népi szöttesek és szöttekből készült magyaros viseletek)
- Brezsnik György tanyáján szabadtartásban nevelt őshonos, törzskönyves mangalicák tekinthetők meg és mangalica termékek kóstolhatók.
- Major Pál biokertész kertjének megtekintése, ahol bio földiepret, és sárgadinnyét termesztnek.
- Lovas fogattal Kondorosra a csárdához
- Kardoskút Fehér-tó
- Békéscsaba Munkácsy Mihály Múzeum és Munkácsy Emlékház
- Evangélikus Nagytemplom, Jókai Színház
- Gyulán a Vármúzeum, Várfürdő és a Gyulai Várszínház
- Szabadkígyósi Wenckheim- kastély
- Szarvasi Arborétum
- Mezőhegyesi Ménesbirtok
- Orosháza-Gyopárosfürdő: Gyógy-, Park- és Élmenyfürdő
- Orosháza Kútmúzeum, Szántó Kovács János Múzeum
- Darvas József Emlékház

Helyi városi rendezvények:

- Nemzetközi Népzenei Fesztivál (március)
- Gazdanapok (szeptember)
- Csorvási Búcsú (október)

A Csorvásra látogatók a környéken számos látnivalót megcsodálhatnak.

Például:

- ***A szabadkígyósi Wenckheim-kastély:*** A neoreneszánsz-eklektikus épület 1875-1879 között készült el Ybl Miklós tervei alapján. A Gróf Wenckheim Frigyes és gróf Wenckheim Krisztina által építtetett kastély berendezése, gyönyörű kötetei megjelenítik az egykori arisztokrácia életét, szokásait. A kastélyhoz 23 ha-os park, dendrológiai tájképi kert csatlakozik tóval, szigettel, hidakkal. A kertben a szökőkút és a régi lámpatestek is sétára csábítanak, mely mindenképpen megér egy látogatást. A kastély bejelentkezéssel látogatható.

- ***Diáktanya (Békéscsaba)***

A Békéscsaba Diáktanya Közalapítványnak otthont adó épület 1869-ben épült. A náddal fedett ház mára ritkaságnak számít környékünkön. Az épület belső kialakítása, berendezése jól szolgálja az itt folyó tevékenységet. A házban található szöttek gyűjtemény, néprajzi értékű tárgyak sajátos hangulatot adnak, az otthonosság érzését kelti a betérőknek.

- **Gyulai vár és várfürdő:** Minden idelátogató turista szívesen tölti idejét a középkori várkertben, mely közvetlen szomszédságában található a Gyulai Várfürdőnek. A vár és a várfürdő között terül el a csónakázó tó, melyen nyáron csónakázni, télen pedig kocsolyázni lehet. A gyulai várat, mely 130 évig török kézen volt, az 1400-as években építették és mint azt oly sokan tudják, Európa egyetlen épen maradt téglavára. Az utóbbi éveken felújításra kerültek a várfalak, a közelmúltban a vár bástyája tetőt kapott, a további állagmegóvás érdekében. A vár területén és a falai között kortörténeti kiállítások tekinthetők meg, a bástya szinte egész éven át látogatható. Itt gyönyörű kilátás nyílik Gyula városára. A várfürdő strandja számos medencével és egyéb szolgáltatással (gyógyászati kezelések, masszázs, wellness stb.) kikapcsolódást nyújt minden korosztálynak.

- **Gyopárosfürdő:** A fürdő egyszerre strand, élményfürdő, gyógyfürdő, sportközpont és szabadvízi programokat is kínáló gyönyörű természeti érték. A komplexum tökéletes lehetőséget nyújt a kikapcsolódásra, feltöltődésre az év bármely részében hazai és határainkon túlról érkező fürdővendégek számára egyaránt. A Gyopáros-tó és környékének lenyűgöző szépsége, a tó vizének „gyógyító ereje” lassan másfél évszázada csábítja ide a fürdőzni, gyógyulni vágyókat. Gyopárosfürdő az ország egyik kiemelt jelentőségű, a turisták körében rendkívül kedvelt fürdőhelye.

